

GEORGETA MINCU

Evaluarea stimulentelor economice pentru dezvoltarea IMM-urilor

Martie 2018

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul, și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile și spiritului critic, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și pro-europene.

Promo - LEX

Promovarea democrației și a drepturilor omului

Organizația Obștească Promo-LEX este un ONG public, ce urmărește principiile democrației participative, monitorizează și identifică cazurile de încălcare a drepturilor omului în Moldova, Promo-LEX este una dintre cele mai importante organizații de monitorizare a reformelor judiciare și conduce astăzi platforma ONG-urilor din Moldova ale Forumului Parteneriatului Estic. Web: www.promolex.md

Congresul autorităților locale și regionale din Moldova (CALM) este cea mai mare și cea mai reprezentativă asociație a autorităților locale și regionale din țara noastră. Aceasta oferă consultanță juridică, fiscală, și tehnică în scopul susținerii autonomiei fiscale locale și a descentralizării. CALM reprezintă 700 de autorități publice locale, în calitate de membri cu drepturi depline din cele 898 existente în Moldova. Web: www.calm.md

Orice utilizare a unor extrase ori opinii ale autorului acestui Studiu trebuie să conțină referință la IDIS „Viitorul”.

Pentru mai multe informații asupra acestei publicații ori asupra abonamentului de recepționare a publicațiilor editate de către IDIS, vă rugăm să contactați IDIS „Viitorul”.

ADRESA DE CONTACT:

Chișinău, Iacob Hîncu 10/1, 2004, Republica Moldova

Telefon: (373-22) 21 09 32

Fax: (373-22) 24 57 14

www.viitorul.org

Această publicație este realizată de IDIS “Viitorul” cu suportul Fundației Est-Europene, din resursele acordate de Guvernul Suediei. Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Fundației Est-Europene sau a Guvernului Suediei.

**Sweden
Sverige**

CUPRINS

SUMAR	7
ACRONIME	9
INTRODUCERE	10
<i>De ce avem nevoie de stimulente economice?</i>	10
DEFINIȚII STIMULENTE ECONOMICE	14
OMC	15
<i>Acordul de Asociere UE - Moldova</i>	16
LEGISLAȚIA NAȚIONALĂ	16
<i>Definiții și noțiuni din legislația națională</i>	17
<i>Cadrul Instituțional</i>	20
INVENTARUL STIMULENTELOR ECONOMICE	24
FACILITĂȚI FISCALE ȘI VAMALE	24
<i>Facilități fiscale</i>	24
<i>Facilități vamale</i>	26
<i>Facilități pentru parcurile IT</i>	27
SUBVENȚIILE	28
<i>Subvenții pentru a rentabiliza activitățile de export</i>	28
<i>Subvenții pentru crearea locurilor de muncă</i>	29
<i>Subvenții în agricultură</i>	30
AJUTOARE DE STAT	34
<i>Formele și obiectivele ajutoarelor de stat</i>	34
<i>Relevanța, eficacitatea și utilitatea ajutoarelor de stat</i>	37
<i>Subvenții acordate ca ajutor de stat</i>	38
<i>Renunțări la venituri bugetare (scutiri, amânări, reduceri de plată a impozitelor și taxelor)</i>	41
<i>Credite preferențiale ca ajutor de stat</i>	41
<i>Garanții Financiare</i>	42
<i>Reduceri de preț la bunurile și serviciile furnizate, inclusiv vânzarea unor bunuri mobile și imobile sub prețul pieței</i>	44
CREDITAREA / LEASING PREFERENȚIAL DIN SURSE EXTERNE	45
GRANTURI	48
ALTELE	51

EVALUAREA CALITATIVĂ A STIMULENTELOR	53
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	58
BIBLIOGRAFIE	61
<i>Legislația, regulamente și instrucțiuni <u>privind ajutorul de stat</u></i>	61
<i>Rapoarte și evaluări</i>	62
ANEXE	63
<i>Anexa 1 Subvenții necesare pentru implementarea Strategiei, mii lei</i>	63
<i>Anexa 2 Indicatorii de performanță și implementare ai Strategiei de Dezvoltare Agricolă și Rurala</i>	64

SUMAR

Acest studiu este elaborat în cadrul unui program privind advocacy de politici și sensibilizare a opiniei publice orientat spre implementarea obligațiilor europene ale Republicii Moldova, finanțat de Fundația Est-Europeană. Studiul este elaborat de expertul asociat al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale “Viitorul”. IDIS Viitorul este membru al Consiliului Consultativ pentru Întreprinderile Mici și Mijlocii (IMM), de aceea și-a propus să urmărească politicile statului și evaluarea acestora privind acordarea stimulentei economice pentru dezvoltarea IMM-urilor.

Studiul enumeră și analizează tendințe, fapte și statistici despre anumite stimulentele economice oferite de Guvernul Republicii Moldova din surse bugetare și surse externe. Studiul aduce la cunoștința publicului larg inventarul facilităților fiscale și vamale, creditelor preferențiale, garanțiilor bancare, granturilor și subvențiilor acordate operatorilor economici, în particular IMM –urilor, care au ca scop încurajarea dezvoltării afacerilor și dezvoltarea acestora în vederea creării binelui comun accesibil fiecărui cetățean al țării.

Instrumentele și schemele de acordare a stimulentei economice sunt diverse, ele trebuie să fie orientate spre atingerea obiectivelor legitime ale statului, și anume: bunăstarea cetățenilor, asigurarea locurilor de muncă, asigurarea condițiilor bune de desfășurare a activității antreprenoriale și a persoanelor angajate, existența unui sistem de protecție socială și de sănătate, de protecția mediului, de acces la cultură, odihnă și un mod sănătos de viață.

Putem constata că la moment nu este stabilit un sistem eficient de acordare, monitorizare și evaluare a stimulentei economice acordate operatorilor economici pentru a ajuta autoritățile să facă față necesităților populației. Numărul instrumentelor de stimulare economică ajunge până la ordinul sutelor, numărul furnizorilor de ajutor de stat ajunge până la ordinul zecilor. Facilitățile fiscale se acordă și în baza altor decizii, hotărâri decât actelor legislative și nu sunt monitorizate și evaluate efectele și eficacitatea renunțării bugetare atât din punct de vedere economic și social cât și din punct de vedere a asigurării un climat concurențial loial.

Studiul reflectă fapte și statistici despre ajutorul de stat oferit de către autoritățile publice centrale și locale prin diferite forme – subvenții, scutiri, amânări de taxe și impozite, credite preferențiale, garanții financiare, granturi și reduceri de prețuri, concluzionând faptul că mecanismului de acordare a ajutorului de stat în țară este determinat de provocări cum ar fi neconcordanța în ce privește acordarea anterioară a ajutorului de stat cu prevederile legislației în vigoare și a aquis-ului comunitar; transparența redusă a mecanismelor de acordare a ajutorului de stat atât cel anterior cât și cel exterior; insuficiența fundamentării deciziei acordării ajutorului de stat pe o analiză economică a efectelor acestuia.

Studiul a fost elaborat în baza datelor primare și secundare, validate și printr-un sondaj de opinie a unui număr semnificativ de companii micro și mici despre acordarea accesului, utilitatea stimulentei economice dar și necesitățile pe

care acestea le au ajustarea afacerilor la noul cadru regulator în contextul de asociere a Republicii Moldova la Uniunea Europeană și adoptarea aquis-ului comunitar în economia națională.

IMM au nevoie de suport financiar, consultanță pentru accesarea stimulentei economice, însă acestea să fie acordate într-un mod transparent, relevant, corespunzător timpului, eficient și la costuri administrative mici.

ACRONIME

AIPA	AGENȚIA DE INTERVENȚIE ȘI PLĂȚI ÎN AGRICULTURĂ
AA	Acordul de Asociere
AID	Agenția de Dezvoltare Internațională
AIPA	Agenția pentru Intervenții și Plăți în Agricultură
AMP	Platforma pentru gestionarea asistenței externe
APC	Autorități publice centrale
APL	Autorități publice locale
BEI	Banca Europeană de Investiții
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BIRD	Banca Internațională de Reconstrucție și Dezvoltare
BM	Banca Mondială
BNS	Biroul Național de Statistică
CAEM	Clasificatorul Activităților din Economia Moldovei
CC	Consiliul Concurenței
DCFTA /ZLSAC	Zona de Comerț Liber Cuprinzător și Aprofundat
FMI	Fondul Monetar Internațional
GIZ	Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei
ÎMM	Întreprinderi mici și mijlocii
MAC-P	Proiectul Băncii Mondiale „Agricultura Competitivă”
ME	Ministerul Economiei
ODIMM	Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii
ONU	Organizația Națiunilor Unite
PIB	Produs intern brut
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
RM	Republica Moldova
SDC	Agenția Elvețiană pentru Cooperare
SIDA	Agenția Suedeză pentru Cooperare și Dezvoltare
SIEG	Servicii de Interes Economic General
SUA	Statele Unite ale Americii
UE	Uniunea Europeană
USAID	Agenția SUA pentru Dezvoltare Internațională

INTRODUCERE

De ce avem nevoie de stimulente economice?

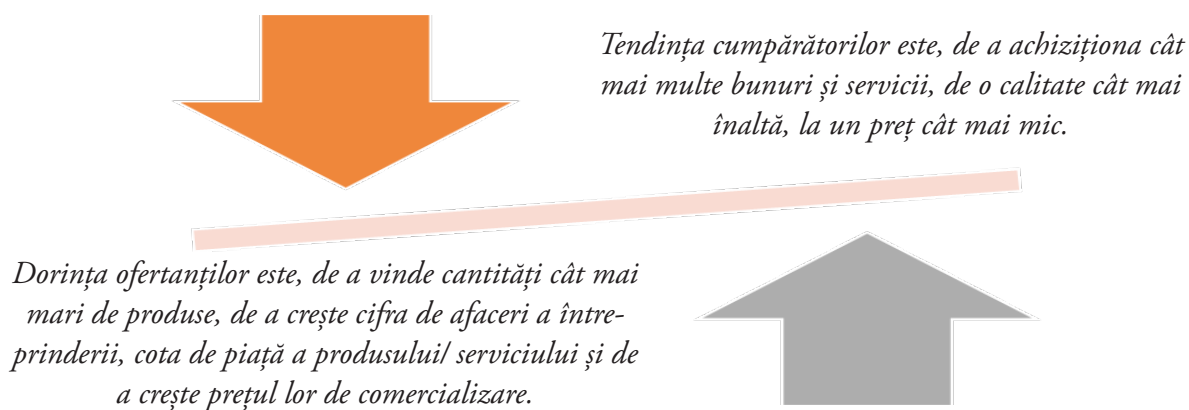
Voi încerca să leg această teorie a nevoii de stimulente economice sau de intervenție economică, de cele două obiective care interacționează într-o economie de piață, și anume i) *obiectivul întreprinzătorului în economia de piață* și 2) *obiectivul statului* sau societății. Obiectivul întreprinzătorului sau a investitorului rațional va fi maximizarea profitului generat din propria afacere. Obiectivul statului este sau trebuie să fie - asigurarea, apărarea și promovarea interesului public și a bunăstării, privite atât la nivel individual, cât și la nivelul grupurilor constitutive ale societății.

Ca mecanism, considerat fundamental pentru buna funcționare a economiei de piață, este funcționarea sănătoasă a celor două concepte cel mai des întâlnite în teoria economică, și anume, fenomenul interacțiunii continue dintre cerere și ofertă. Tendința cumpărătorilor de a achiziționa mai multe bunuri de calitate la un preț mai mic și dorința ofertanților de a vinde cât mai mult la un preț mai mare de comercializare.

Mecanismele cererii și ofertei sunt cele care asigură stabilirea unui preț de echilibru, dar care în același timp asigură un nivel acceptabil de profitabilitate pentru producători. Concurența îi face pe toți producătorii să caute să ajungă la o valoare de echilibru între calitate, cost de producție și preț final. Scopul fiind acela de a acoperi, în cel mai înalt grad cu putință, cererea ce se manifestă pe piață.

Reieșind din obiectivul societății, ajungem să ne confruntăm cu situația când suntem nevoiți să definim "un BINE comun". *Binele comun* - este o definiție foarte complexă și implică atât aspecte economice, cum ar fi bunăstarea cetățenilor, asigurarea locurilor de muncă, asigurarea condițiilor bune de desfășurare a activității persoanelor angajate, existența unui sistem de protecție socială și de sănătate, cât și aspecte ne-economice, cum ar fi calitatea și protecția mediului, accesul la cultură, facilități de petrecere a timpului liber, a modului sănătos de viață și alte obiective de acest gen.

De aceea, statul trebuie să fie, întotdeauna, interesat să creeze sau să contribuie la dezvoltarea unei societăți în care:

- 1) evoluția economică a unui stat să fie echilibrată, fără a se crea sau menține zone sub-dezvoltate, ne-atractive din punct de vedere economic și social;
- 2) locurile de muncă să fie suficiente, bine remunerate și reglementate din punctul de vedere al protecției muncii;
- 3) personalul angajat sau potențial angajabil să fie bine pregătit, iar cunoștințele sale să fie adaptate la cerințele în continuă schimbare de pe piața muncii;
- 4) produsele și serviciile, de orice natură, să fie diverse, moderne, adecvate nevoilor consumatorilor, iar costurile lor de achiziție să fie cât mai reduse, astfel încât numărul celor care își permit să le achiziționeze să fie cât mai mare;
- 5) utilitățile, de orice natură, să fie de calitate și disponibile tuturor cetățenilor la prețuri rezonabile;
- 6) infrastructura să permită derularea, în bune condiții, a vieții economice și sociale;
- 7) numărul persoanelor neangajate să fie redus la minimum, iar persoanele defavorizate din punctul de vedere al angajării să poată să fie integrate, în anumite condiții, pe piața muncii;
- 8) mediul în care cetățenii își desfășoară activitatea să fie unul curat, nepoluat, propice vieții umane și favorabil menținerii diversității biologice;
- 9) educația și cultura să fie disponibilă unui număr cât mai mare de cetățeni etc.

Este normal și uzual, ca statul să aibă resurse proprii pentru atingerea unei părți din obiectivele anterior menționate, și este de așteptat, ca un stat nou, ca Republica Moldova să aibă nevoie de implicarea mediului de afaceri, mediului privat pentru atingerea celeilalte părți ale obiectivelor neîndestulate suficient la zi.

În ce mod întreprinzătorii contribuie la obiectivele statului sau la interesul public?

De exemplu: activitatea economică a întreprinzătorului îl determină să adopte măsuri care

contribuie la atingerea unei părți dintre obiectivele statului - crearea de noi locuri de muncă, menținerea lor, asigurarea unor condiții corespunzătoare de desfășurare a activității angajaților la locul de muncă, crearea de noi produse și servicii, contribuie la creșterea competitivității produselor comercializate. Deseori întreprinzătorii investesc în cercetare și inovare, în formarea profesională a propriilor angajați pentru a-și satisface nevoia de asigurare cu personal bine pregătit, capabil să opereze utilajele și să implementeze tehnologii noi.

Totuși, există niște limite, deoarece întreprinzătorii raționali fac investiții, în limite, care induc la sectoarele care generează valoare adăugată propriei afaceri, iar nivelul resurselor financiare disponibile este dictat de nevoia constantă de a reduce costul producției proprii, respectiv a prețurilor de comercializare, în vederea menținerii și îmbunătățirii competitivității produselor și serviciilor proprii pe piața concurențială. Orice depășire a nivelului minim de investiții, în vederea atingerii unor obiective de interes public va conduce la creșterea costurilor și a prețurilor de comercializare a produselor și serviciilor, respectiv la diminuarea competitivității acestora.

Pe de altă parte, avem situații când prețurile de comercializare sunt limitate atât de concurența manifestată pe piață, dar și de existența unor praguri de suportabilitate a prețurilor la nivelul cumpărătorilor sau a celor reglementate de stat. În asemenea situații, orice majorare a costurilor de producție afectează nivelul profitabilității activităților economice, și în consecință, poate afecta îndeplinirea obiectivului întreprinzătorului, acela de maximizare a profiturilor, astfel intrând într-o contradicție obiectivul întreprinzătorului cu cel al statului. De asemenea, există zone în care întreprinzătorii, nu intenționează să investească deoarece riscurile asociate sunt prea mari, iar potențialele beneficii sunt prea reduse.

În cazurile în care, sau în zonele în care concurența nu se manifestă, sau nu conduce la satisfacerea interesului public avem *eșecuri de piață*. Rolul

soluționării sau diminuării eșecurilor de piață revine statului, deoarece întreprinzătorii nu au interesul economic să investească în soluționarea eșecurilor de piață, pe de altă parte, sunt conștienți că orice investiție în direcția diminuării eșecurilor de piață le va afecta competitivitatea și le va diminua profiturile.

Există diferite instrumente de intervenție în cazul eșecurilor de piață. Cel mai frecvent întâlnite sunt două opțiuni – a) reglementarea legală a anumitor sectoare / domenii / activități / categorii de probleme în care se manifestă eșecurile de piață; și b) compensarea financiară a anumitor eșecuri de piață.

În primul caz, *reglementarea legală*, se recurge la stabilirea unor norme legale obligatorii pentru toți actorii economici, de exemplu – se stabilește nivelul salariului minim pe economie, numărul minim de zile de concediu, durata normală a zilei de muncă, obligația să își instruiască proprii angajați, utilizând propriile resurse financiare, în domeniul securității în muncă și al protecției muncii, se obligă producătorii să limiteze nivelul emisiilor gazoase sau al pulberilor generate de anumite procese de producție, etc. În cazul în care toți actorii de pe piață au obligația de a respecta normele legale, această intervenție nu va afecta concurența dintre aceștia și nu favoriza unii competitori.

A doua modalitate de acțiune a statului este *intervenția prin acordarea unor avantaje* cuantificabile financiar întreprinderilor, în scopul creșterii interesului acestora de a investi propriile resurse în derularea anumitor activități, care, la moment, nu sunt considerate rentabile sau care comportă riscuri prea mari pentru a fi atractive pentru investitori. Acordarea unor facilități întreprinderilor, pentru atingerea binelui comun, poate îmbrăca forma **stimulentelor economice** (subvenții, ajutoare de stat, facilități fiscale, garanții, credite preferențiale, etc.)

În prezent, Republica Moldova pe lângă sursele proprii, generate de sistemul economic, este asistată de partenerii săi de dezvoltare și de o serie de țări dezvoltate economic, care acordă asistență externă, tehnică sau financiară pentru fi capabilă să atingă obiectivele uzuale ale unui stat. Detalii despre asistența externă oferită Republicii Moldova pot fi găsite pe Platforma de Gestionare a asistenței externe (<http://amp.gov.md/portal>).

La momentul elaborării acestui raport Republica Moldova avea semnate angajamente în valoare de 4,378.72 milioane EUR, din care au fost debursate 2,523.26 milioane EUR într-un număr de 1959 proiecte¹.

Tabel 1. TOPUL ORGANIZAȚIILOR FINANȚATOARE DUPĂ ANGAJAMENTE

Organizație finanțatoare	Angajamente curente (EUR)
Uniunea Europeană	3,673,288
Comisia Europeană	3,657,960
Agenția Turcă de Cooperare Internațională (TICA)	3,557,362
Departamentul Apărării al Statelor Unite	2,974,618
Republica Italiană	1,856,330
Regatul Olandei	1,726,947
Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDA)	1,269,605
Delegația Uniunii Europene în Moldova	1,024,857
Agenția de Dezvoltare a Cehiei	385,114
Amabasada Japoniei în Moldova	265,675

¹ <http://amp.gov.md/portal/>

În anul 2016 partenerii de dezvoltare ai Republicii Moldova au debursat peste 440 mil. euro, în creștere cu cca 32,8% față de anul 2015. Acest lucru a fost posibil grație semnării în noiembrie 2016 a Acordului cu Fondul Monetar Internațional (FMI) pe o durată de trei ani în valoare de 152 mil. euro, deblocării de către Comisia Europeană a debursărilor pentru suport bugetar în valoare de 45,3 mil. euro și acordării de către România a primei tranșe în valoare de 60 mil. euro din 150 mil. euro prevăzuți în Acordul privind asistența financiară rambursabilă dintre Republica Moldova și România. În anul 2016 lider la capitolul debursări în rândul partenerilor de dezvoltare a Republicii Moldova a fost Uniunea Europeană, fiind urmată de Banca Mondială, România, Agențiile ONU și Statele Unite ale Americii, toate acordând 76% din întreaga asistență externă debursată în 2016².

Scopul studiului nostru este să identificăm care sunt stimulentele economice acordate de stat, atât din surse proprii cât și din sursele de asistență externă Întreprinderilor Mici și Mijlocii (IMM) din Republica Moldova.

În clasificarea IMM în Moldova criteriul definitoriu constant folosit pentru identificarea

întreprinderilor mici și mijlocii în scopuri statistice este *numărul mediu anual de salariați*. IMM sunt definite ca companii care au până la 250 de angajați.

<i>Categorie</i>	<i>Nr de salariați</i>	<i>Cifra anuală de afaceri (milioane lei)</i>
Micro	< 9	
Mici	< de la 10 până la 49	< 25 sau deține active totale de < 25 de milioane
Mijlocii	de la 50 până la 249	< 50 sau deține active totale de < 50 de milioane

În UE distribuția pe categorii medii, mici și micro se face în baza numărului de angajați, a cifrei de afaceri, dar și a bilanțului total. IMM sunt definite ca companii care au până la 250 de angajați, cifra de afaceri anuală până la 50 mil € și bilanțul total este de 43 mil €.

<i>Categorie</i>	<i>Număr angajați</i>	<i>Cifra de afaceri</i>	<i>Bilanț total</i>
Micro	< 10	< 2 mil €	< 2 mil €
Mici	< 50	< 10 mil €	< 10 mil €
Mijlocii	< 250	< 50 mil €	< 43 mil €

Sursă: Official Journal of the European Union. L 124/36, 20 May 2003

² Raportul privind asistența externă acordată Republicii Moldova în anul 2016

DEFINIȚII STIMULENTE ECONOMICE

Stimulentele sunt instrumentele care îi motivează pe antreprenori să efectueze careva acțiuni. Stimulentele economice sunt oferite pentru a încuraja oamenii să facă anumite alegeri sau să se comporte într-un anumit mod atunci când sunt implicați în activități economice. Ele implică de obicei bani, dar pot implica și bunuri și servicii. Statul poate crea diferite programe cu stimulente economice care prevăd facilități adiționale pentru companiile care sunt deja înregistrate în țară, sunt active și au scopuri de extindere ale activităților economice.

Aspectul economic al stimulentelelor poate fi împărțit în două categorii mari:

- a. *stimulente financiare* (pozitive sau negative), cum ar fi stimulentele legate de asigurare (d.e. prime variabile), scheme de finanțare (granturi, subvenții, garanții, credite preferențiale) și stimulentele fiscale și vamale (impozite reduse, impozite scutite sau taxe specifice); și
- b. *stimulente ne-financiare*, inclusiv scheme de recunoaștere, cum ar fi premii; urmărind recunoașterea pozitivă, dar fără implicații financiare semnificative directe.

În acest studiu sunt analizate doar stimulentele economice financiare. Stimulentele economice sunt practicate de toate țările, de aceea, pentru a nu distorsiona concurența loială, există reguli de joc, agreeate la nivel internațional, în special pentru schemele care prevăd stimulente financiare directe unui sector sau unui grup de antreprenori în mod special.

Stimulentele economice sunt fie înlesnirile fiscale sau vamale, fie diferite scheme de

asistență financiară, acordate oricărui operator economic, care nu trebuie să creeze discriminări sau distorsionări în cadrul economiei de piață.

Exemple de stimulente fiscale pot fi: scutirile de taxe fiscale, de impozite și plăți vamale pentru producerea bunurilor și serviciilor sau materii prime și semifabricate care sunt utilizate la producția altor bunuri și servicii destinate exportului; combustibili și lubrifiantii, utilizați în producția de energie electrică sau de apă necesară pentru fabricarea produselor destinate exportului sau pentru prestarea serviciilor pentru export, scutiri de drepturi vamale regimurile vamale suspensive acordate exportatorilor care importă direct mărfuri destinate re-exportului, precum și materii prime, produse finite și semifabricate, materiale destinate a fi încorporate sau utilizate în producția de mărfuri de export. Acordarea facilităților menționate trebuie să fie oferită prin proceduri simple și viteza maxima de vămuire, fără a aduce prejudiciu controlului indispensabil.

Totuși, statul poate acorda și stimulente economice, sub forma de sprijin direct unor anumite companii, care nu sunt oferite tuturor operatorilor economici, și deseori acest tip de stimulent și este mai des discutat și cel mai controversat – vorbim despre ajutorul de stat și unele categorii de subvenții care cad sub incidența regulilor și principiilor de acordare a ajutorului de stat.

Republica Moldova, pe lângă cadrul național legal și normativ, are angajamente în acest sector și prin intermediul cadrului regulator internațional și bilateral, în limitele căruia

trebuie aliniem politicile de stimulare a activității antreprenoriale. Astfel, Organizația Mondială a Comerțului, prin acordurile multilaterale impune țărilor membre OMC, să respecte niște reguli uzuale de joc în domeniul stimulării produselor destinate exportului, dar și în domeniul acordării sprijinului direct producătorilor agricole.

Un alt angajament bilateral în domeniul stimulentei economice și a controlului ajutorului de stat sunt prevederile Acordului de Asociere încheiat între Uniunea Europeană și Republica Moldova. Desigur, nu excludem faptul că și alte acorduri bilaterale sau multilaterale conțin prevederi privind definirea și controlul ajutorului de stat sau subvențiilor acordate operatorilor economici.

OMC

Cadrul OMC de reglementare a comerțului internațional definește stimulentele economice prin următoarele noțiuni, și anume subvențiile (Acordului privind subvențiile și măsurile compensatorii,) și măsuri de sprijin pentru producătorii agricoli:

Subvenția se va considera existentă, dacă există o contribuție financiară din partea guvernului sub orice formă de sprijin al veniturilor sau al prețurilor și în același timp un avantaj este conferit operatorului economic.

În același timp concretizează cazurile în care

- a) o contribuție financiară a guvernului țării de origine sau exportatoare, acestea fiind cazurile în care:
 - guvernul practică transferul direct de fonduri (de exemplu, sub formă de dotații, împrumuturi, participare la capitalul social) sau transferuri directe potențiale de fonduri sau pasive (de exemplu, garanții de împrumut);
 - guvernul nu percepe sau renunță la unele încasări publice (de exemplu, la

înlesnirile fiscale, cum ar fi creditarea impozitelor); în acest sens, scutirile de taxe sau impozite la produsele de export, cu care sunt impuse produsele identice destinate consumului intern, sau reducerile unor astfel de taxe sau impozite, într-o valoare ce nu depășește suma calculată, nu vor fi considerate drept subvenții;

- guvernul furnizează bunuri sau servicii, altele decât cele de infrastructură generală, sau achiziționează bunuri;
- guvernul: - efectuează plăți către o structură de finanțare; sau - autorizează sau dispune unei organizații private să exercite una sau mai multe din funcțiile enumerate la punctele i)-iii), care țin de competențele lui, și să utilizeze proceduri ce nu diferă, în mod efectiv, de practica uzuală a guvernelor; sau

b) există orice formă de sprijin al veniturilor sau al prețurilor, în sensul art. XVI al Acordului General pentru Tarife și Comerț, 1994;

Măsurile de sprijin intern în domeniul agriculturii sunt reglementate de Acordul OMC privind Agricultură³, și sunt împărțite în diferite „cutii” în funcție de capacitatea acestora de denaturare a piețelor agricole:

„Cutia portocalie”, numită și „măsura agregată de sprijin” (Measure of Global Support), regroupează sprijinul acordat prin intermediul prețurilor și al ajutoarelor cuplate la producție, care nu sunt scutite de obligația de reducere. Toți membrii OMC pot aplica „clauza de minimis”, care permite excluderea din MGS actuală a sprijinului a cărui valoare este sub 5 % din valoarea produsului respectiv (ajutoare specifice) sau din producția agricolă totală (ajutoare nespecifice).

³ http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/ro/displayFtu.html?ftuId=FTU_3.2.7.html

„Cutia albastră” cuprinde ajutoarele legate de programele de control al ofertei, care sunt scutite de angajamente de reducere: de exemplu, ajutoarele directe acordate în funcție de suprafață și de randamente fixe sau acordate pentru un anumit număr de capete de animale.

„Cutia verde” cuprinde două grupuri de sprijin. Primul vizează programele de servicii publice (de exemplu cercetarea, formarea, popularizarea, promovarea, infrastructurile, ajutorul alimentar intern sau stocurile publice create în scopuri de securitate alimentară). Cel de-al doilea grup include plățile directe către producători care sunt în totalitate decuplate de producție. Este vorba în principal de programe de garantare a veniturilor și de securitate (catastrofe naturale, participarea financiară a statului la asigurarea recoltei etc.), de programe destinate adaptării structurilor și de programe de protecție a mediului. Toate ajutoarele încadrate în „cutia verde”, considerate compatibile cu cadrul OMC, beneficiază de o scutire totală de obligația de reducere.

Acordul de Asociere UE - Moldova

Angajamentele asumate de Republica Moldova în vederea respectării prevederilor Acordului de Asociere privind schemele de ajutor de stat sunt reglementate în Titlul V, Capitolul 10 Concurența, Secțiunea 2 – Ajutoarele de stat (Art. 339 -344), și anume:

- 10) Ajutoarele de stat, în termen de **cinci ani** de la intrarea în vigoare a Acordului se vor evalua pe baza criteriilor care decurg din aplicarea normelor în materie de concurență aplicabile în UE, în special a articolului 107 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, și a instrumentelor de interpretare adoptate de instituțiile UE, inclusive jurisprudența relevantă a Curții de Justiție a Uniunii Europene.
- 11) Toate schemele de ajutoare de stat instituite înainte de înființarea autorității (2013) în domeniul ajutoarelor de stat se aliniază în termen **de opt ani** de la data intrării în vigoare a prezentului acord.

- 12) Perioada de aliniere se prelungește cu o perioadă maximă de până la **zece ani** de la data intrării în vigoare a Acordului cu privire la schemele de ajutoare de stat instituite în temeiul Legii Republicii Moldova cu privire la zonele economice libere nr. 440-XV din 27 iulie 2001.

Aceasta ar însemna că Guvernul va trebui, de exemplu, să renunțe la cele opt categorii de facilitățile acordate în ZEL-urilor⁴ după anul 2026, și altor scheme de ajutoare de stat existente.

Procesul de modificare a schemelor de ajutor de stat existente în conformitate cu acquis-ul comunitar și cu obligațiile asumate privind armonizarea legislației în domeniul ajutorului de stat va include următoarele acțiuni:

- a) identificarea tuturor schemelor existente de ajutor de stat ce nu corespund cerințelor legislației în domeniu;
- b) identificarea actelor normative ce vin în contradicție cu legislația în domeniul ajutorului de stat;
- c) elaborarea propunerilor de modificare a legislației și prezentarea acestora spre aprobare
- d) oferirea de către Consiliul Concurenței a suportului necesar pentru APC și APL în vederea realizării alinierii legislației conexe din domeniile de care sunt responsabile la cerințele legislației în domeniul ajutorului de stat.

LEGISLAȚIA NAȚIONALĂ

În acest studiu am făcut o selectare a cadrului legal național, care prevede noțiuni și definiții care pot fi calificate ca stimulente economice în înțelesul larg al principiilor de stimulare economică și a politicilor de acordare a acestora binelui comun, precum este descris în primul capitol. Legislația națională care reglementează diferite stimulente economice este următoarea:

⁴ <http://www.zelb.md/avantaje/facilitati-fiscale/>

- i. Codul Fiscal, Lege nr. 1163-XIII din 24.04.1997
- ii. Codul Vamal al Republicii Moldova, Cod Nr. 1149 din 20.07.2000
- iii. Cu privire la ajutorul de stat, Lege Nr. 139 din 15.06.2012
- iv. Cu privire la întreprinderile mici și mijlocii, Lege Nr. 179 din 21.07.2016
- v. Cu privire la principiile de subvenționare a producătorilor agricoli, Lege Nr. 276 din 16.12.2016
- vi. Programul național în domeniul concurenței și ajutorului de stat pentru anii 2017–2020, Lege Nr. 169, din 20.07.2017
- vii. Măsurile antidumping, compensatorii și de salvagardare, Lege Nr. 820 din 17.02.2000.
- O LISTĂ DE TERMENI ȘI NOȚIUNI care definesc stimulentele economice sunt prezentate în *Tabel 2 Termeni și noțiuni ale stimulentei economice în legislația națională*.

Definiții și noțiuni din legislația națională

Tabel 2 Termeni și noțiuni ale stimulentei economice în legislația națională

Termeni și Noțiuni	Descrierea noțiunii
Legea IMM, Lege Nr. 179 din 21.07.2016	
Programele de stat de susținere a dezvoltării sectorului IMM	reprezintă un complex de activități, orientate spre realizarea unui obiectiv bine determinat în cadrul politicii de stat privind stimularea dezvoltării întreprinderilor micro, mici și mijlocii, finanțate din mijloace financiare bugetare și/sau speciale, inclusiv din donații străine (Art 11)
Instrumente de susținere	măsuri (acțiuni), proiecte și programe speciale de informare, instruire, consultanță și de suport financiar destinate înființării întreprinderilor mici și mijlocii și dezvoltării competitivității acestora
Garanție financiară pentru credite	angajament în formă scrisă față de o instituție financiară (beneficiar de garanție), asumat de către o altă instituție care gestionează fonduri de garantare a creditelor, întru asigurarea cu gaj suficient în proporție și în termene stabilite a creditelor acordate persoanelor fizice cu activitate economică sau persoanelor juridice
CODUL FISCAL	
Facilitate (înlesnire) fiscală	suma impozitului sau taxei nevărsată la buget. Formele stabilite la art.6 alin.(9) lit.g) a Codului Fiscal: - scutire parțială sau totală de impozit sau taxă; - scutire parțială sau totală de plata impozitelor sau taxelor; - cote reduse ale impozitelor sau taxelor; - reducerea obiectului impozabil; - amânări ale termenului de achitare a impozitelor sau taxelor; - eșalonări ale obligației fiscale.
CODUL VAMAL	
	Are articole despre facilități vamale, dar nu are nici un termen sau noțiuni definite.

Termeni și Noțiuni	Descrierea noțiunii
Legea cu privire la ajutorul de stat	
Măsurile generale de sprijin	măsurile care se aplică în toate sectoarele economiei naționale fără deosebire
Ajutor de stat <i>7 categorii de Ajutor:</i>	orice măsură de sprijin care întrunește cumulativ patru condiții: a) este acordată de furnizor din resurse de stat sau din resursele unităților administrativ-teritoriale sub orice formă; b) conferă beneficiarului un avantaj economic care nu ar fi fost obținut în condiții normale de piață; c) este acordată în mod selectiv; d) denaturează sau riscă să denatureze concurența.
<i>subvenții sau subsidii</i>	ajutorul de stat este egal cu valoarea resurselor transferate
<i>anularea sau preluarea de datorii</i>	ajutorul de stat este egal cu venitul ratat sau valoarea datoriei preluate
<i>scutiri sau reduceri la plata impozitelor și taxelor</i>	ajutorul de stat se calculează ca diferență între valoarea taxei/impozitului calculată conform normelor generale și valoarea efectiv percepută de la beneficiar
<i>amânări și eşalonări la plata impozitelor și taxelor</i>	ajutorul de stat este egal cu suma penalităților și dobânzilor care ar fi trebuit calculate și plătite de către beneficiar statului pentru debitul respectiv pentru întreaga perioadă în care se acordă amânarea la plată
<i>împrumuturi cu dobânzi preferențiale</i>	ajutorul de stat este diferența dintre dobânda de piață ⁵ și dobânda efectiv plătită.
<i>garanții în condiții preferențiale</i>	ajutorul de stat se va determina ținând cont de valoarea agregată a diferențelor anuale între primele ce ar trebui plătite în condițiile pieței și primele prevăzute a fi efectiv plătite care sunt actualizate la data acordării garanției, și diferența dintre rata dobânzii de piață pe care beneficiarul ar fi suportat-o în absența garanției și rata dobânzii obținută în temeiul garanției
<i>investiții ale furnizorului</i>	constituie ajutor atunci când un investitor privat în condiții normale de piață nu ar fi întreprins o astfel de investiție. Această metodă se bazează pe calculul beneficiului realizat în urma intervenției
<i>reduceri de preț la bunurile și serviciile furnizate, inclusiv vânzarea unor bunuri mobile și imobile sub prețul pieței</i>	ajutorul de stat constituie diferența dintre prețul pieței evaluat ex-ante și cel încasat efectiv la furnizarea bunurilor și prestarea serviciilor. Vânzarea unor bunuri mobile și imobile ca urmare a unei proceduri de licitație deschisă și necondiționată, care a făcut obiectul unei publicități suficiente, în cadrul căreia se acceptă cea mai bună sau unică ofertă, se face prin definiție la prețul de piață, și în consecință nu reprezintă ajutor de stat
Ajutor de minimis	– ajutor având un echivalent valoric sub pragul de 2.000.000 lei per beneficiar, acordat aceluiași beneficiar într-o perioadă maximă de 3 ani, indiferent de forma acestuia și de obiectivul urmărit, cu condiția să nu fie legat de activități de export

⁵ Dobânda de piață reprezintă dobânda calculată în baza ratei medii a dobânzii pe sistemul bancar la creditele noi în luna acordării împrumutului, corespunzător cu durata împrumutului.

<i>Termeni și Noțiuni</i>	<i>Descrierea noțiunii</i>
Schema de ajutor de stat	acte în baza căruia pot fi acordate ajutoare de stat beneficiarilor definiți în cuprinsul actului într-un mod general și abstract, fără a fi necesare măsuri suplimentare de punere în aplicare, sau orice act în baza căruia ajutoarele care nu sânt legate de un proiect specific pot fi acordate unuia sau mai multor beneficiari pentru o perioadă nedeterminată de timp și/ sau într-un quantum nedeterminat;
Ajutor individual	ajutor de stat care nu este acordat în baza unei scheme de ajutor de stat sau este acordat în baza unei scheme care trebuie notificată în mod individual
Ajutor ilegal	altul decât ajutorul existent sau cel exceptat de la obligația notificării conform legii, care a fost acordat fără a fi autorizat de Consiliul Concurenței sau a fost acordat în condițiile în care Consiliul Concurenței a fost notificat însă nu a adoptat în termen legal o decizie referitoare la acesta
Legea Nr. 820 Masuri antidumping, compensatorii și de salvagardare din 17.02.2000	
Subvenție	acordare de către autoritățile publice, direct sau indirect, a unor contribuții financiare agenților economici pentru a rentabiliza activitatea de export
Legea 276 / 2016 - Subvenționarea producătorilor agricoli	
Subvenție	sprijin financiar nerambursabil și neimpozabil acordat din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural pentru susținerea investițiilor efectuate în producția agricolă și în dezvoltarea infrastructurii rurale și care corespund criteriilor de eligibilitate
Măsură de sprijin	direcție principală în agricultură și în mediul rural, susținută financiar de stat, care contribuie la realizarea unei sau mai multor priorități ale politicii de dezvoltare agricolă și rurală (stabilite în Strategia națională de dezvoltare agricolă și rurală pentru anii 2014–2020 (HG409/2014))
Grant	contribuție financiară sau tehnică nerambursabilă, oferită unui producător agricol din partea donatorilor, inclusiv străini, la achiziționarea bunurilor (activelor)
Legea 169/2017 – Programul Național în domeniul concurenței și ajutorului de stat (2017–2020)	
drepturi exclusive	drepturi acordate de o autoritate publică competentă prin orice act legislativ, normativ sau administrativ al cărui efect este limitarea de a exercita o activitate economică în cadrul unei anumite zone geografice la una sau mai multe întreprinderi și care afectează substanțial capacitatea altor întreprinderi de a desfășura o astfel de activitate în zona respectivă;
servicii de interes economic general (SIEG)	comercializare de produse: a) care sunt destinate cetățenilor sau sânt în interesul societății în general; b) care nu mai sunt furnizate sau nu pot fi furnizate în mod satisfăcător și în condiții compatibile cu interesul public, astfel cum este definit de către stat, de către întreprinderile care își

<i>Termini și Noțiuni</i>	<i>Descrierea noțiunii</i>
	desfășoară activitatea în condiții normale de piață, adică a căror furnizare o întreprindere nu și-ar asuma-o sau nu și-ar asuma-o în aceeași măsură sau în aceleași condiții dacă ar ține seama de propriile interese comerciale; c) a căror obligație de furnizare este stabilită de o autoritate publică printr-un act legislativ, normativ sau administrativ sau printr-un contract /serie de acte sau contracte care definesc obligațiile întreprinderii în cauză și ale autorității, specifice prestării unor astfel de servicii.
Proiect de <i>Lege privind promovarea ocupării forței de muncă</i>	
măsuri de ocupare a forței de muncă	măsuri pentru reducerea dezechilibrului dintre cererea și oferta de muncă, care includ măsuri de promovare a ocupării forței de muncă și măsuri pasive de ocupare a forței de muncă (asigurarea de șomaj)
măsuri de promovare a ocupării forței de muncă	măsuri orientate spre creșterea șanselor de ocupare a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, precum și stimularea angajatorilor pentru încadrarea în muncă a șomerilor și crearea de noi locuri de muncă, care includ servicii de ocupare a forței de muncă și măsuri active de ocupare a forței de muncă

Cadrul Instituțional

Cadrul instituțional care reglementează stimulentele economice, descrise în această cercetare, este destul de variat, alături de ministerele cheie din domeniul economic. Furnizori de ajutoare de stat poate deveni orice autoritatea publică centrală și / sau autoritate publică locală. În continuare menționăm câteva instituții care au drept, atât de reglementare, cât și de monitorizare și control a stimulentele economice.

Ministerul Finanțelor - are misiunea de realizare a managementului finanțelor publice, de implementare a principiilor de bună guvernare, de elaborare a politicilor publice eficiente, de monitorizare a calității politicilor și actelor normative, de propunere a intervențiilor justificate ale statului care urmează să ofere soluții eficiente în domeniile de competență, de analizare a situațiilor și problemelor, asigurând cel mai bun raport dintre rezultatele scontate și costurile preconizate. În contextul, cercetării date Ministerul finanțelor reglementează și aprobă

diferite facilități fiscale și vamale, inclusiv acordă împrumuturi preferențiale și garanții financiare.

Tabel 2 Lista furnizorilor de stat, prezentat mai jos ne arată statistici care denotă că din totalul ajutorului de stat inventariat de Consiliul Concurenței, aproximativ 80% sunt acordate de către **Serviciul Vamal**. Aceste stimulente economice iau forma facilităților vamale și fiscal acordate la frontieră sau în raport cu mărfurile și serviciile importate. În prezent există peste 60 de categorii de scutiri de TVA, oferite prin intermediul Codului fiscal și vamal.

Specialiștii Ministerului de Finanțe au elaborat un Registru unic al Facilităților Fiscale și Vamale, încercând să determine statutul acestora vis-à-vis de condițiile de calificare a intervenției ca *ajutor de stat*. Ministerul Finanțelor, cu suportul experților Băncii Mondiale au elaborate un raport „Facilitățile fiscale în Republica Moldova”. Raportul cuprinde analiza listei facilităților fiscale și vamale din Republica Moldova, numărul

acestora, practica internațională în domeniul dat, precum și identifică facilitățile pasibile a fi excluse, și anume, facilitățile irelevante și ineficiente, în rezultatul aceluia raport urma să se elaboreze o analiză cost-eficiență a anumitor facilități fiscale.

Raportul MF despre activitatea acestuia în perioada an.2017, menționează despre necesitatea creării unor mecanisme care ar permite efectuarea unei evaluări privind estimarea costurilor și impactului facilităților fiscale și vamale, acordând o atenție deosebită identificării facilităților fiscale și vamale care cad sub incidența prevederilor legii cu privire la ajutorul de stat. În raport se mai menționează că au fost colectate date privind costul facilităților fiscale, cât și volumul vânzărilor, profitul, numărul de angajați, exportul, domeniul de activitate per fiecare agent economic care a beneficiat de facilități de la Serviciul Fiscal de Stat și Serviciul Vamal și, la moment, se efectuează o analiză a facilităților fiscale și a impactului acestora asupra mediului economic și social, precum și asupra bugetului.

Ministerul Economiei - asigură coordonarea politicilor și a măsurilor de încurajare și de susținere a IMM-urilor, monitorizarea și evaluarea acestora, în același timp,

- o **ODIMM** - monitorizează, coordonează și corelează procesul de implementare a programelor de susținere a dezvoltării sectorului întreprinderilor mici și mijlocii. Plafoanele cheltuielilor administrative de lansare și desfășurare a programelor de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii și ale cheltuielilor complementare lor (de monitorizare, evaluare și control) se stabilesc la aprobarea bugetului fiecărui program, dar nu mai mult de 10% din valoarea sumelor alocate pentru programul propriu-zis. Finanțarea procesului de realizare a strategiilor se efectuează prin includerea în legea bugetului a resurselor financiare necesare, precum și prin crearea unor fonduri speciale conform legislației în vigoare.

- o **Fondul de garantare a creditelor pentru întreprinderile mici și mijlocii**, creat în cadrul ODIMM, are statut de subdiviziune internă autonomă, fără personalitate juridică.

AIPA - Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură este un organ administrativ, subordonat Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, responsabil de gestionarea resurselor financiare alocate de la bugetul de stat cât și de la alte fonduri externe (ie. UE- ENPARD), destinate pentru susținerea producătorilor agricoli, monitorizarea repartizării acestora și evaluarea cantitativă și calitativă a impactului generat de măsurile de susținere a agricultorilor de către stat.

AIPA elaborează rapoarte anuale și prezentări privind acordarea subvențiilor în domeniul agricol și dezvoltării rurale. Acestea fiind destul de actualizate și informative. <http://aipa.gov.md/ro/rapoarte>. Este singura instituție care are publicat raportul pe anul 2017!

Consiliul Concurenței – autoritate care deține atribuții de autorizare, monitorizare și raportare a ajutorului de stat. Consiliul are obligația să monitorizeze ajutoarele de stat existente în derulare, cât și a deciziilor de autorizare pe care aceasta le-a emis. Acțiunile de monitorizare se finalizează prin întocmirea unui raport de monitorizare.

Consiliul Concurenței, conform legislației trebuie să întocmească rapoarte anuale privind ajutoarele de stat acordate, pe care le prezintă Guvernului și Parlamentului. Rapoartele anuale privind ajutoarele de stat acordate trebuie să fie publicate în Monitorul Oficial al Republicii Moldova (conform prevederilor legii cu privire la ajutor de stat). Spre regret, legislația nu prevede care este termenul de prezentare a rapoartelor anuale privind ajutoarele de stat. Acestea fiind publicate cu diferențe mari, de aproximativ până la 2 ani. De exemplu, la sfârșitul lunii ianuarie 2018, se puteau găsi rapoarte anuale doar pe perioade anterioare anului 2015⁶.

⁶ <https://competition.md//lib.php?l=ro&idc=51&t=/Transparența/Rapoarte/Rapoarte-ajutor-de-stat&>

Autoritățile Publice Locale - Pentru finanțarea implementării strategiilor și programelor locale și regionale de susținere a dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii, precum și altor acțiuni de susținere a acestora, autoritățile administrației publice locale pot să aloce mijloace financiare proprii. De exemplu, în anul 2013 APL au acordat în total peste 144 milioane lei, sub forme de ajutor de stat (vezi Tabel 2 Lista furnizorilor de stat, APC, 2013-2015, ajutor de stat, mii lei

Consiliul consultativ pentru întreprinderile mici și mijlocii - a fost creat prin HG 93/2017⁷, având ca sarcină analiza competitivității dezvoltării sectorului IMM-urilor, dezvoltarea competențelor și spiritului antreprenorial și înaintarea recomandărilor de îmbunătățire a mediului de dezvoltare a întreprinderilor mici și mijlocii. Atribuțiile Consiliului sunt: identificarea problemelor cheie, preocupările și necesitățile IMM;.... prezentarea recomandărilor privind elaborarea, modificarea și implementarea programelor și politicilor de susținere a dezvoltării sectorului IMM în concordanță cu cerințele pieței unice și necesitățile creșterii calității produselor conform standardelor europene; acordarea asistenței în promovarea politicilor de susținere a dezvoltării sectorului întreprinderilor mici și mijlocii;... luarea măsurilor de mediatizare și conlucrare

cu societatea civilă, cu sectorul privat, cu mass-media în problemele de dezvoltare a activității întreprinderilor mici și mijlocii. De asemenea **monitorizarea accesului IMM la finanțe** și valorificarea de către instituțiile competente a recomandărilor elaborate de Consiliu.

Din păcate Consiliul Consultativ s-a întrunit doar o singură dată, pentru a fi creată componența nominală, și alte documente, procese verbale ale acestuia nu au fost găsite în spațiu public, pentru a aduce valoare adăugată acestei cercetări. Este important, că a fost creat acest mecanism, a expirat un an de la numirea acestuia, însă ar fi fost informativ pentru actorii interesați în elaborarea mecanismelor de sprijin ale IMM să aibă niște rapoarte de monitorizare a accesului IMM la finanțe, în special a celor susținute din bani publici. **În acest context, se recomandă Consiliului Consultativ, să solicite de la Consiliul Concurenței anual, sau semestrial rapoarte privind ajutorul de stat acordat IMM pe furnizori, regiuni, activități CAEM și tipuri de întreprinderi.**

Furnizorii de ajutor de stat - Furnizor al ajutorului de stat poate fi orice autoritate a administrației publice centrale ori a unei unități administrativ-teritoriale sau orice persoană juridică care administrează direct ori indirect resursele statului sau ale unităților administrativ-teritoriale.

Tabel 3 Lista furnizorilor de stat, APC, 2013-2015, ajutor de stat, mii lei

Furnizorii de ajutor de stat	Total 2013	Total 2014	Total 2015	Total 2016	Total 2017
Serviciul Vamal	3180027.00	3309941.60	3920625.00		
Banca Națională a Moldovei	0.00	53968.80	733900.30		
Academia de Știință a Moldovei	229218.60	243343.90	275967.10		
Ministerul Finanțelor	124146.84	118996.69	125046.50		
Ministerul Culturii	82575.80	105957.80	112623.70		
Ministerul Mediului	123401.67	228093.79	83888.64		

⁷ HG Nr. 93 din 22.02.2017, privind instituirea Consiliului consultativ pentru întreprinderile mici și mijlocii <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=369091>

Furnizorii de ajutor de stat	Total 2013	Total 2014	Total 2015	Total 2016	Total 2017
Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	35694.80	36766.80	37266.50		
Fondul pentru Eficiență în Energetică	0.00	753.11	27872.45		
Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură	69817.02	141268.16	11343.02		
Agenția pentru Inovare și Transfer Tehnologic	7.91	9144.20	8823.70		
Autoritatea Aeronautică Civilă	21711.50	16352.60	7712.20		
Agenția Proprietății Publice	7113.17	5189.00	7007.00		
Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală	2193.30	2184.72	2090.90		
Directoratul Linei de Credit	36711.08	43706.30	1894.19		
Ministerul Sănătății	363.50	1280.37	1374.90		
Ministerul Economiei	53263.53	59146.09	1125.00		
UI a Grantului - Guvernul Japoniei (Ministerul Economiei)	20112.20	12982.10	6450.60		
ODIMM	6143.68	0.00	0.00		
Ministerul Educației	1912.10	2212.10	0.00		
Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor	15.60	0.00	0.00		
Agenția pentru Eficiența Energetică	4645.00	2981.90	0.00		
Inspectoratul Fiscal Principal de Stat	9686.14	0.00	0.00		
Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor	40742.85	0.00	0.00		
APL-uri	144214.55	60463.15	89911.00		
TOTAL AJUTOR DE STAT ACORDAT	4 193 717.84	4 454 733.18	5 454 922.7		

Sursa: Date din tabelele Consiliul Concurenței

INVENTARUL STIMULENTELOR ECONOMICE

În acest capitol, se va o inventariere pe cât posibilă a instrumentelor, formelor și obiectivelor de acordare a sprijinului economic. Se vor aduce și câteva exemple, fapte și analize ale celor mai răspândite sau cunoscute tipuri de stimulente economice. În măsura datelor disponibile se va analiza relevanța stimulentei publice selectate pentru necesitățile identificate, eficacitatea acestora (dacă obiectivele politicii sunt probabile de a fi atinse) și utilitatea / accesibilitatea (determinând impactul probabil contrar necesităților economice).

FACILITĂȚI FISCALE ȘI VAMALE

Facilități fiscale

Precum a fost menționat în capitolul Definiții și Noțiuni - *facilitățile fiscale* sunt instrumente sau măsuri de sprijin, reprezentate prin sume ale impozitelor sau taxelor nevărsate la bugetul de stat. Statul acordă facilități fiscale pentru dezvoltarea IMM-urilor prin intermediul prevederilor Codului fiscal (Art.12).

Facilitățile fiscale ar fi: scutiri parțiale sau totale de impozit sau de taxă sau scutiri de plată a acestora; cote reduse ale impozitelor sau taxelor; reduceri ale obiectului impozabil; amânări ale termenului de achitare a impozitelor sau taxelor; eşalonări ale obligației fiscale.

Orice contribuabilul are dreptul să beneficieze de facilitățile fiscale, conform legislației, pe perioada fiscală în care a întrunit toate condițiile stabilite acestora. În același timp contribuabilul este obligat în caz de control al

respectării legislației fiscale, să prezinte, la prima cerere, persoanelor cu funcții de control fiscal documentele de evidență, dările de seamă și alte documente și informații privind desfășurarea activității de întreprinzător, calcularea și achitarea la buget a impozitelor și taxelor și acordarea facilităților. De asemenea, în cazul ținerii evidenței computerizate, contribuabilul trebuie să permită accesul la sistemul electronic de contabilitate.

Precum am menționat anterior, Ministerul Finanțelor a făcut exercițiu și a selectat într-un **Registru unic - Facilitățile fiscale și vamale**. Analizând acest registru, constatăm ca avem o serie de aproximativ 350 de cazuri, în care acordăm facilități fiscale, inclusiv la frontieră, sub formă de scutiri, amânări, reduceri, etc ale diferitor taxe și impozite (TVA, accize, impozit pe venit, taxe locale etc). Acest Registru urma să fie aprobat de Ministerul Finanțelor, însă până la data publicării acestui studiu nu s-a reușit finalizarea acestuia. Nu toate aceste cazuri se referă la activitatea întreprinderilor mici și mijlocii, totuși majoritatea acestor facilități afectează pozitiv sau negativ activitatea antreprenorială.

Legea 179 cu privire la IMM, stipulează despre faptul că statul acordă facilități fiscale pentru dezvoltarea IMM-urilor prin prevederile Codului fiscal. Iar, IMM-le vor beneficia de o cotă minimă din contractele de achiziții publice după cum va fi stabilit de legislația privind achizițiile publice (Art.12). De instrumentele de susținere a întreprinderilor mici și mijlocii nu

beneficiază: a) întreprinderile care dețin o poziție dominantă pe piață, fapt constatat de autoritatea competentă; b) întreprinderile în al căror capital social cota membrului fondator care nu este întreprindere micro, mică și mijlocie depășește 25%, cu excepția organizațiilor necomerciale; c) întreprinderile importatoare de mărfuri supuse accizului; d) companiile fiduciare și companiile de asigurare; e) organismele de plasament colectiv în valori mobiliare; f) instituțiile financiare; g) organizațiile de microfinanțare, asociațiile de economii și împrumut; h) întreprinderile de schimb valutar și lombardurile; i) întreprinderile din domeniul jocurilor de noroc; j) fondurile nestatale de pensii;

Temei legal de acordare a facilităților fiscale și vamale

TVA – scutiri, reduceri

- 13) Cod Fiscal (în continuare CF), art.103 (1) – (8), CF, art.103 (92 – 97), CF, art.4 (6 – 7, 15, 17, 18, 202), CF, art.4 (131 - 135),
- 14) HG nr.1086 din 25.11.97, cap.I pct.2 al Regulamentului,
- 15) HG nr.369 din 05.06.95, cap.III pct.1 al Regulamentului,
- 16) HG nr.949 din 12.10.10, cap.III pct.6 al Regulamentului,
- 17) HG nr.765 din 20.08.10,
- 18) HG nr.1001 din 19.09.2001,
- 19) Legea nr.8-XV din 17.02.2005, art.8 alin.(5, 8),
- 20) Convenția de la Melbourne din 1988,
- 21) Convenția de la Florența din 1950,
- 22) Legile de derogare (...), prelungiri de plată a TVA -
- 23) Legea nr.1417-XIII din 17.12.97, art.4 (20)-20³)

TVA Cota zero –

- 24) HG nr. 246 din 8 aprilie 2010 „Cu privire la modul de aplicare a cotei zero a TVA la livrările de mărfuri, servicii efectuate pe teritoriul țării și de acordare a facilităților fiscale și vamale pentru proiectele de asistență tehnică

și investițională în derulare, care cad sub incidența tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte”. Menționăm că hotărîrea se modifică de către Cancelaria de Stat doar după înregistrarea proiectului/programului în AMP (www.amp.gov.md), iar la fiecare proiect se atașează: copia extrasului din contractul de prestare a serviciilor și/ sau a lucrărilor, care conține denumirea contractorului, a donatorului și termenul de valabilitate a contractului, precum și termenele de referință aprobate.

- 25) MINISTERUL ECONOMIEI
ORDIN Nr. 66 din 04.05.2010 cu privire la aprobarea Listei agenților economici-întreprinderi ale industriei ușoare și a tipurilor de servicii prestate de către aceștia pe teritoriul Republicii Moldova solicitanților plasării mărfurilor sub regim vamal de perfecționare activă, impozitate cu TVA la cota zero

ACCIZE –

- 26) Cod Fiscal, art.124 (1 – 5, 7-8, 10, 14-17), CF, art.124 (21)-(22), (101), (111), (112),
- 27) HG nr.1086 din 25.11.97, cap.I, pct.2 al Regulamentului,
- 28) HG nr.369 din 05.06.95, cap.III pct.1 al Regulamentului,
- 29) HG nr.949 din 12.10.10, cap.III pct.6 al Regulamentului,
- 30) HG nr.765 din 20.08.10,
- 31) Legea nr.761-XV din 27.12.2001, art.21 alin.(1-2),
- 32) HG nr.1001 din 19.09.2001

IMPOZITUL PE VENIT –

- 33) CF, art.49 lit.a-e), CF, art.51, CF, art.51¹⁻³, CF, art.52, CF, art.53¹⁻³, CF, art.54, CF, art.68, CF, art.15 lit.c),
- 34) Legea nr.1164-XIII din 24.04.97, art.24 alin.(15) lit.a)-f),
- 35) Legea nr.1164-XIII din 24.04.97, art.24 alin.(16) – 18, art.24 alin.(23⁴),
- 36) Legea nr.8-XV din 17.02.2005, art.8 alin.(2) lit.a) –b)

IMPOZITUL PE BUNURILE IMOBILIARE –

- 37) CF, art.282 alin.(2), CF, art.283 alin.(1) lit.a)- s), CF, art.283 alin.(4) lit.a) - lit.b -b¹), lit.c) - j), art.284 alin.(1) lit.a), b), c)
- 38) Legea nr.1056-XIV din 16.06.2000, art.4 alin.(7) lit.c), art.4 alin.(9) lit.b).

TAXELE LOCALE –

- 39) Cod fiscal, art.295 – Scutiri - de taxa pentru amenajarea teritoriului, de taxa de organizare a licitațiilor și loterilor pe teritoriul unității administrativ-teritoriale, de plasare (amplasare) a publicității (reclamei), de taxa de aplicare a simbolicii locale, de taxa pentru unitățile comerciale și/sau prestări de servicii de deservire social, de taxa de piață, de taxa pentru cazare, de taxa balneară, de taxa pentru prestarea serviciilor de transport auto de călători pe teritoriul municipiilor, orașelor și satelor (comunelor); de taxa pentru parcare, de taxa de la posesorii de câini, de taxa pentru parcaj, de taxa pentru salubritate, de taxa pentru dispozitivele publicitare,
- 40) CF, art. 296 – APL poate să acorde (dacă efectuează concomitent modificările corespunzătoare în bugetul unității administrativ-teritoriale): a) subiecților impunerii scutiri în plus la cele enumerate la art.295; b) amânări la plata taxelor locale pe anul fiscal respectiv; c) înlesniri la plata taxelor locale pentru categoriile social-vulnerabile ale populației.

TAXELE PENTRU RESURSELE NATURALE – scutiri de taxa pentru apă - CF, art.306 lit.a) - prospecțiunile de explorare - CF, art.314 alin.(2), pentru extragerea mineralelor, pentru folosirea spațiilor și pentru exploatarea construcțiilor subterane utile întreprinderile din sistemul penitenciar, CF, art.319, art.324, art.329, taxa pentru lemnul pe picior - CF, art.334

TAXELE RUTIERE - CF, art.343 (scutiți de taxa pentru folosirea drumurilor - invalizii posesori de autovehicule cu acționare manual)

Facilități vamale

TAXELE PENTRU PROCEDURI VAMALE –

- 41) Legea nr.1380-XIII din 20.11.1997 Anexa 2 notă pct.1, notă pct.1¹⁻¹⁷, notă pct.2 – 11, Art.4 alin.(5) și alin.(6),
- 42) Convenția de la Viena din 18.04.1961 art.36-37,
- 43) Convenția de la Geneva din 14.11.1975, art.7,
- 44) Legea 761-XV din 27.12.2001, art.21 (1)- art.21 (2),
- 45) Legea nr.213 din 12.07.13,
- 46) HG nr.792 din 08.07.2004,
- 47) HG nr.765 din 20.08.10,
- 48) HG nr.949 din 12.10.10, cap.III pct.7 din Regulament,
- 49) Legile prin derogare,
- 50) Acordul SUA-RM din 21.03.1994,
- 51) Convenția de la Florența din 1950,

TAXELE VAMALE –

- 52) Legea nr.1380-XIII din 20.11.1997, art.28 lit.a), lit.b) – n, n²⁻⁵), lit.o), lit.p, lit.q¹⁻³), Art.28 lit.s), lit.t- t¹), lit.v), lit.w), it.x), lit.y, y¹), lit.z), z¹⁻²),
- 53) Legea nr.172 din 25.07.2014 privind Nomenclatura combinata a mărfurilor, pct.7, pct.9,
- 54) Acordului de comerț liber cu țările CSI,
- 55) HG nr.1086 din 25.11.97, cap.I pct.2,
- 56) HG nr.369 din 05.06.95, cap.III pct.1 al Regulamentului,
- 57) HG nr.949 din 12.10.10, cap.III pct.6 al Regulamentului,
- 58) HG nr.765 din 20.08.10,
- 59) HG nr.114 din 22.02.12,
- 60) HG nr.1001 din 19.09.2001,
- 61) HG nr.792 din 08.07.2004,
- 62) HG nr.955 din 21.08.2007,
- 63) Legea nr.112 din 02.07.2014,

- 64) Lege nr.49 din 31.03.2016,
- 65) Convenția de la Florența din 1950,
- 66) Legea nr.172 din 25.04.2014 - Acord de Asociere RM-UE, HG nr.400 din 16.06.2015,
- 67) Legea nr.172 din 25.07.2014 - Acord de comerț liber RM-Turcia (contingente importuri),
- 68) HG nr.576 din 06.05.2016 – contingente importuri din Ucraina.

Exista și scutiri unice, aprobate prin Legile de derogare – care nu sunt monitorizate, și probabil este foarte greu să cuantificăm pierderile la buget pentru atare operațiuni. Nu se consideră facilități (înlesniri) fiscale cota redusă a T.V.A., scutirea de T.V.A. cu drept de deducere, sau alte scutiri specificate la art.33, 34 și 35 a Codului Fiscal.

Scopul acestei cercetări a fost identificarea stimulentei economice, dar acordarea lor haotică și fără o sistematizare, nu a permis și analiza impactului acestor facilități fiscale asupra economiei în general, în special a dezvoltării IMM. Chiar și pentru cea mai dezvoltată țară monitorizarea și controlul eficienței acordării acestor facilități ar constitui un lux nejustificat, privind cheltuielile administrative necesare procesului de control și administrare. Practicile arată că orice scutire, înlesnire, facilitare creează oportunități de corupție și evaziune fiscală acolo unde nu există un sistem transparent de acordare, de monitorizare, și control a eficienței acestora pentru scopul determinat.

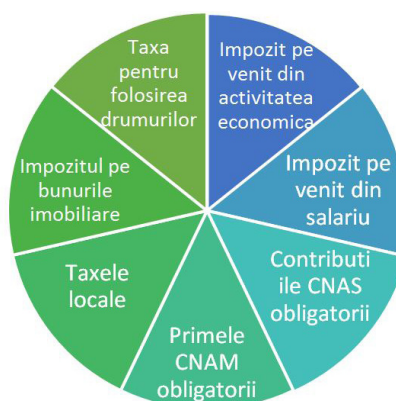
La nivel de mărfuri importate în anul 2013 prevalează facilitățile acordate la TVA care însumează 3416,3 mil. lei, sau 63,9% din totalul facilităților fiscale și vamale.

Facilități pentru parcurile IT

Caracteristicile principale ale Parcurilor IT - Fondare la inițiativa întreprinderilor din domeniu; Perioada de activitate maximă – până la 10 ani; Administrator coordonat cu Ministerul Economiei și Infrastructurii; Evaluarea anuală a activității parcului de Ministerul Economiei și

Infrastructurii; Practicarea doar a activităților menționate în Legea 77 din 21.04.2016; Verificarea anuală independentă obligatorie din partea unei societăți de audit a indicatorilor-cheie; Impozit unic pe vânzări; Plata cotizațiilor în bugetul Administrației Parcului. **Impozit unic de 7% din venitul de vânzări**, sau minim 30% din cuantumul salariului mediu lunar pe economie înmulțit cu numărul de angajați.

Componența impozitului unic 7% în Parcurile IT

Sursa: *Prezentarea Parcuri IT, ATA Consult.*

Cu toate acestea, la moment rămân a fi nerezolvate câteva întrebări pentru buna funcționare a parcurilor IT, și anume: Modalitatea de impozitare a facilităților acordate de angajator – urmează un răspuns oficial din partea autorităților fiscale; Obligația privind auditul anual – este necesară concretizarea dacă s-a dorit efectuarea anumitor proceduri specifice sau unui audit complet al situațiilor financiare; Formula de calcul a cotizației rezidenților la bugetul parcului, care la moment este fundamentată pe venitul prognozat al rezidenților; Modalitatea de adoptare a deciziilor colective de adunarea generală a rezidenților parcului; și Extinderea listei de activități ce pot fi practicate în parcurile pentru tehnologia informației⁸.

Schema de ajutor promovată pentru Parcurile IT s-ar putea să fie anulată după o perioadă de 8 ani, perioadă ce coincide cu angajamentele

⁸ Prezentarea "Parcurile IT – provocări și oportunități pentru mediul de afaceri din Republica Moldova", Vladimir Melnic Auditor, "ATA CONSULT" S.R.L., 13 feb.2018

Guvernului RM luate în cadrul Acordului de Asociere cu UE, ce presupune revizuirea ajutorului de stat și anularea tuturor schemele discriminatorii cu elemente de ajutor de stat.

Experiența internațională: România - Scutiri de impozit pentru programatori și cercetători - autoritățile încurajează crearea de noi locuri de muncă, prin scutirea de plata impozitului pe veniturile salariale ale anumitor angajați, și anume: a salariaților ce desfășoară activități de creare de programe pentru calculator, a celor ce desfășoară activități de cercetare-dezvoltare și inovare, a salariaților angajați ce desfășoară activitățile sezoniere vizate de impozitul specific, a salariaților cu handicap grav sau accentuat. Aceste scutiri sunt acordate tuturor agenților economici, nu în modul în care aceasta se planifică în Republica Moldova, prin intermediul Parcurilor IT.

Facilitățile fiscale, ca stimulente, - inclusiv creditele, scutirile și deducerile - reprezintă unul dintre instrumentele principale pe care statele le utilizează pentru a încerca să creeze locuri de muncă, să atragă noi afaceri și să-și consolideze economiile. Stimulentele, de asemenea, sunt angajamente bugetare majore, costând în mod colectiv Guvern state miliarde de dolari pe an. Având în vedere această importanță, factorii de decizie din întreaga țară solicită tot mai mult informații de înaltă calitate privind rezultatele stimulentei fiscale.

SUBVENȚIILE

SUBVENȚIILE acordate de stat sunt considerate stimulente economice. În Republica Moldova subvenții se pot acorda atât de către autoritățile publice centrale cât și de cele locale.

În contextul cercetării noastre au fost analizate câteva tipuri de subvenții, care pot influența dezvoltarea IMM, și anume cele care cel mai des sunt orientate spre următoarele obiective:

- i) subvenții acordate pentru a rentabiliza activitățile de export,
- ii) subvenții pentru crearea locurilor de muncă;

- iii) subvenții, ca măsuri de sprijin producătorilor agricoli,
- iii) subvenții, calificate ca ajutor de stat

Subvenții pentru a rentabiliza activitățile de export

Prima categorie de subvenții, acordate *pentru a rentabiliza activitățile de export*, sunt cele care cad sub incidența Legii nr. 800. Fiind un instrument nou, reglementat începând cu aderarea Republicii Moldova la OMC, nu au fost identificate registre sau monitorizări al acestui tip de sprijin. De asemenea Republica Moldova a notificat la Secretariatul OMC, ca nu acordă subvenții pentru a rentabiliza activitățile de export. Cu toate acestea, considerăm că este nevoie de o cercetare mai aprofundată a programelor de suport, finanțate din creditele Băncii Mondiale, de exemplu – PAC-I, PAC-II care susțin anume întreprinderile orientate spre producerea mărfurilor și serviciilor pentru export⁹.

Componenta de Grant a proiectului PAC-II - oferă întreprinderilor mici și mijlocii suport financiar nerambursabil pentru a investi în activități cu valoare adăugată sau procese orientate spre export. Scopul este de a ajuta IMM-le să implementeze un set de activități care urmăresc îmbunătățirea competitivității la export, să-și mărească potențialul de export folosind serviciile de dezvoltare a afacerilor și alte servicii relevante pentru a-și ameliora competitivitatea la export. Componenta de Grant are un buget de 3 milioane \$USD, sumă de care vor beneficia aproximativ 250 IMM-ri în perioada 2015-2019.

Pot beneficia de grant întreprinderile din diverse sectoare, dacă proiectele investiționale ale acestora demonstrează îmbunătățirea capacităților de export. Pentru cofinanțare sunt prioritare întreprinderile din următoarele

⁹ Ajutoarele destinate acoperirii costurilor de participare la târguri comerciale sau a costurilor serviciilor de consultanță necesare pentru lansarea unui produs nou sau existent pe o piață nouă nu constituie, în mod normal, ajutoare destinate activităților legate de export.

industrii orientate spre export: - Produse alimentare și băuturi, - produse electronice și mecanice, - Textile și îmbrăcăminte, - Tehnologii informaționale și externalizarea proceselor de afaceri (exportul de servicii). O întreprindere poate deveni beneficiar dacă achită cel puțin 50% din costul serviciilor, are maximum 249 angajați, exportă sau dorește să exporte. Mărimea medie a granturilor oferite în 2016 a fost de 166,5 mii MDL per beneficiar (\$ 8,415). Astfel, contribuția medie a grantului MGF în valoarea totală a Proiectelor de Îmbunătățire a Afacerii (PÎA) reprezintă 46%¹⁰. Detalii găsiți la <http://uipac.md/granturi-de-cofinantare>.

Echipa de implementare a proiectului prezintă rapoarte periodice Băncii Mondiale, cel mai recent raport pe pagina lor este datat cu Octombrie, 2016. <http://uipac.md/rapoarte-granturi>

Subvenții pentru crearea locurilor de muncă

Al doilea tip de subvenții - *pentru crearea locurilor de muncă* – cel mai nou instrument, introdus în anul 2018, prevăzut de **Regulamentul privind subvenționarea creării locurilor de muncă**, aprobat prin HG nr. 1145 din 20.12.2017 - în scopul stimulării investițiilor pentru dezvoltarea economică prin crearea de noi locuri de muncă și reducerea migrației. Lista activităților economice pentru care nu se acordă subvenții și Acordul-tip de subvenționare care urmează a fi încheiat între Ministerul Finanțelor și beneficiar sunt aprobate de către Guvernul RM. Conținutul acestora: http://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr20_97.pdf

Ministerul Finanțelor va oferi *40 de mii de lei pe an în formă de subvenții*, pentru fiecare loc de muncă creat, companiilor care au creat cel puțin 100 de noi locuri de muncă, cu condiția ca salariul fiecărui angajat să fie de cel puțin 75% din salariul mediu pe economie. Condițiile de eligibilitate ale agenților sunt următoarele - să nu aibă restanțe

la achitarea impozitelor și taxelor față de bugetul public național, să se angajeze să mențină numărul angajaților pentru o perioadă de cel puțin 3 ani de la plata ultimei tranșe a subvențiilor. Subvenția alocată se va utiliza de către beneficiar doar în scopul achitării obligațiilor la bugetul consolidat privind plata impozitului pe venit din salariu, a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală și a contribuțiilor de asigurări sociale.

Nu sunt eligibile întreprinderilor de stat și a întreprinderilor cu o participație de stat mai mare de 50% din capitalul autorizat. În bugetul de stat 2018 sunt prevăzute subvenții pentru crearea a 1000 de locuri de muncă (40 de milioane de lei), însă din 2019 mărimea subvenției pentru crearea locurilor de muncă va fi indexată în funcție de creșterea salariului mediu pe economie.

Experiența internațională: Romania – are experiența programelor de acest gen, calificate ca scheme de minimis “locuri de muncă subvenționate”.

- a. Unul din programele aplicate în România are ca obiectiv *dezvoltarea aptitudinilor de muncă ale tinerilor absolvenți* ai unei instituții de învățământ secundar și terțiar, aflați în tranziție de la școala la viața activă, prin învățarea la locul de muncă și subvenționarea locurilor de muncă în vederea creșterii ratei de ocupare în rândul tinerilor integrați la primul loc de muncă, după absolvire.
- b. O alta schema de ajutor este orientată pentru sprijinirea investițiilor care *promovează dezvoltarea regională prin utilizarea tehnologiilor noi* și crearea de noi locuri de muncă, care prevedea finanțarea costurilor salariale aferente personalului cu calificare ridicată în domenii de cercetare - dezvoltare, inovare, energie, informatica, precum și în industria prelucrătoare înalt tehnologizată pentru persoane juridice, care activează în aceste domenii și care creează cel puțin 200 de noi locuri de muncă.

¹⁰ Raportul Intermediar cu privire la statutul activităților din cadrul proiectului, Octombrie, 2016, PAC II

- c. *Programe de angajare temporară* - a șomerilor pentru activități de interes pentru comunitățile locale sunt subvenționate de stat, sub forma unui *ajutor de minimis*. Mai exact, se acordă o subvenție lunară pentru fiecare șomer angajat cu contract individual de muncă pe o perioadă determinată de cel mult 12 luni. Suma aferentă fiecărei persoane este de 350 de RON pentru perioada 1 aprilie - 31 octombrie a anului și de 500 de lei (plus contribuțiile de asigurări sociale datorate de angajatori) pentru perioada 1 noiembrie - 31 martie a anului.
- d. *Angajarea șomerilor care au peste 45 de ani, aproape de pensionare și persoanele cu handicap* - firmele din România pot primi o sumă lunară de 900 de lei pentru fiecare șomer angajat pe perioadă nedeterminată (timp de cel puțin 18 luni) a persoanelor în vârstă de peste 45 de ani. Regula este valabilă și la angajarea șomerilor părinți unici susținători de familie, șomerilor de lungă durată sau tinerilor cu vârsta între 16 și 24 de ani care n-au loc de muncă, nu urmează o formă de învățământ și nu participă la activități de formare profesională, dar și pentru persoanele cu handicap încadrate în muncă.

Notă: Observăm că programele aplicate în România sunt deschise pentru toți operatorii economici, ne-având criterii de calificare în ce privesc starea economică financiară a întreprinderii sau alte 7 criterii de eligibilitatea menționate la pct 11 al Regulamentului aprobat prin HG 1145 din 20.12.2017. Alte aspect scăpate din vedere, pentru a asigura relevanța și utilitatea acestei scheme sunt i) în regulamentul lipsesc condițiile de monitorizare a ajutorului de stat, numirea expresă a autorității care va face evaluarea, relevanța și utilitatea ajutorului acordat, și nici nu sunt menționați indicatori de performanță pe care trebuie să-i atingă programul. Justificarea schemei de ajutor de stat

în preambulul Regulamentului face referință la prevederea legislației, art.5 lit j) – care este ajutor pentru dezvoltarea regională¹¹, corect ar fi litera b) – ajutor pentru crearea locurilor de muncă.

Subvenții în agricultură

Subvențiile pentru susținerea activităților agricole – este cel mai cunoscut instrument în țara noastră chiar dacă nu sunt cele mai multe fonduri cheltuite pentru aceste scopuri. Subvențiile pentru activități agricole și dezvoltarea rurală sunt acordate prin intermediul *Fondului Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural (FNDAMR)* în conformitate cu *Programului de Subvenționare 2017-2021*.

Pentru anul 2017, în Fondul de subvenționare a producătorilor agricoli au fost prevăzute mijloace financiare în mărime de 900 milioane lei, cu 20% mai mult decât în 2016. În anul 2017 din suma totală, 520 mln au constituit finanțarea cererilor producătorilor agricoli, depuse pe parcursul anului 2017, aferente măsurilor de sprijin, iar o sumă de 340 milioane lei a fost achitată pentru restanțele față de cererile fermierilor din 2016.

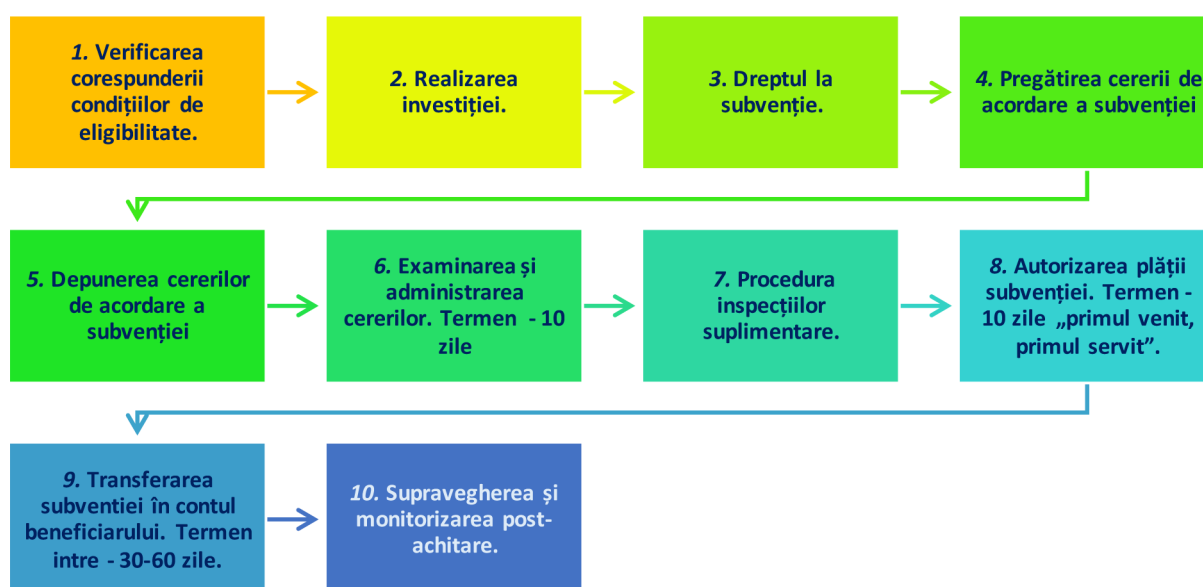
Condiții de subvenționare. Anul de subvenționare începe cu perioadă calendaristică a anului cuprinsă între 1 noiembrie a anului precedent și 31 octombrie a anului curent. Dosarele de subvenționare se depun în perioada 1 februarie–31 octombrie a fiecărui an, cu anumite excepții (vezi pct.14 din Regulament, H.G. 475/2017);

Criteriile de Eligibilitate: producători agricoli care activează pe teritoriul controlat de autoritățile Republicii Moldova, care nu se află în proces de insolvență / lichidare, și au efectuat investiția ce corespunde domeniilor de acțiune aferente măsurilor de sprijin financiar și la bază un plan de afaceri, nu au restanțe la

¹¹ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=373501>. Vezi punctul 3 din Regulament

momentul depunerii cererii de subvenționare la achitarea impozitelor și taxelor față de bugetul public național; dispun de apartenență la una dintre asociațiile producătorilor agricoli cu profil general sau ramural; dovedesc, prin acte confirmative, realizarea investiției și nu sunt incluși în Lista de interdicție a producătorilor agricoli și sunt deținători legali ai bunurilor imobile în/pe care se efectuează investiția și proprietari ai bunurilor mobile ce constituie obiect al investiției.

Pentru a putea beneficia de subvenții agricultorii trebuie să **parcurgă 10 etape importante:**

Mărimea sprijinului financiar acordat unui producător agricol în cadrul unui an de subvenționare, cumulativ pe toate măsurile de sprijin nu va depăși suma **de 3,0 milioane lei** per beneficiar, iar pentru grupurile de producători plafonul este în limita de **4,5 milioane lei**. În prezent, suportul financiar se alocă conform priorităților menționate în Strategia națională de dezvoltare agricolă și rurală sub 5 măsuri de subvenționare prezentate mai jos:

Măsura 1 - Investiții în exploatarea agricole pentru restructurare și adaptare la standardele Uniunii Europene. Sprijinul este acordat pentru investiții orientate spre producerea legumelor și

a fructelor pe teren protejat (sere de iarnă, solarii și tuneluri), pentru investiții la înființarea, modernizarea și defrișarea plantațiilor multianuale, inclusiv a plantațiilor viticole și a plantațiilor pomicole, pentru procurarea tehnicii și utilajului agricol convențional, pentru utilizarea și renovarea tehnologică a fermelor zootehnice, pentru procurarea animalelor de prăsilă și menținerii fondului genetic al acestora, pentru stimularea creditării producătorilor agricoli de către băncile comerciale și instituțiile financiare nebancale, pentru stimularea mecanismului de asigurare a riscurilor în agricultură (Îngheturi de iarnă, timpurii de toamnă și târzii de primăvară;

Ploi torențiale; Inundații (revărsarea râurilor); Polignirea culturilor și suflarea semănturilor; Incendierea culturilor cerealiere; Secetă excesivă (care a provocat o scădere a recoltei de peste 30%); Grindină; Pierirea animalelor, păsărilor, familiilor de albine din cauză de boală, furtună, grindină, inundație, răcire excesivă, traumă; Sacrificarea de necesitate a animalelor, păsărilor, familiilor de albine, conform indicațiilor ANSA.

Măsura 2 - Investiții în prelucrarea și comercializarea produselor agricole – sprijin acordat pentru stimularea investițiilor pentru dezvoltarea infrastructurii postrecoltare și procesare; stimularea constituirii și funcționării

grupurilor de producători agricoli; stimularea activităților de promovare pe piețele externe, prin intermediul asociațiilor profesionale pentru participarea și organizarea de expoziții, târguri, concursuri, cu profil agroalimentar, inclusiv în rețelele de comercializare pe piața externă.

Măsura 3 - Pregătirea pentru implementarea acțiunilor referitoare la mediul și spațiul rural – sprijin pentru stimularea investițiilor pentru consolidarea terenurilor agricole, compensarea a 50% din taxa de stat și plata pentru serviciile notariale la autentificarea contractelor de vânzare-cumpărare, schimb, donație a terenurilor agricole, precum și cheltuielile de înregistrare a contractelor la oficiile cadastrale teritoriale și din costul lucrărilor cadastrale în cazul comasării în vederea formării unui singur bun imobil; pentru stimularea investițiilor pentru procurarea echipamentului de irigare și pentru compensarea cheltuielilor la irigare (pomparea/repomparea apei în perioada mai-octombrie); pentru stimularea investițiilor pentru procurarea echipamentului no-till și mini-till; pentru susținerea promovării și dezvoltării agriculturii ecologice (ca sumă fixă la unitate de suprafață pentru perioada de conversie la metodele de agricultură ecologică pentru anumite culturi (2-3 ani), și pentru menținerea practicilor de agricultură ecologică: pentru produsele certificate ecologic.

Măsura 4 - Îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii rurale – sprijin acordat: pentru construcția sau reconstrucția și renovarea infrastructurii aferente exploatațiilor agricole (drumuri, poduri, sisteme de alimentare cu gaz, apă, energie electrică, bazine de apă pentru irigare); pentru construcția sau reconstrucția și renovarea pensiunilor agroturistice rurale, pentru crearea sau extinderea unităților meșteșugărești – ateliere de lucrare a lemnului, de confecționat obiecte artizanale, de confecționat ceramică, de croitorie, broderie, tricotaje, împletituri, de fierărie, de prelucrare a pieilor, papurii și răchitei etc.:

Măsura 5 - Servicii de consultanță și formare – suport pentru furnizarea serviciilor de consultanță prin intermediul companiilor de consultanță și al asociațiilor de profil pentru: instruiți specializate în: horticultură, fitotehnie, zootehnie, procesarea produselor de origine animală și vegetală, știința solului, marketing, management, inclusiv financiar, drept antreprenorial și tehnologii inovatoare, elaborarea planului de afaceri, inclusiv asistență consultativă la depunerea cererii de solicitare a sprijinului financiar AIPA și pentru elaborarea pachetului de documente în scopul atragerii surselor financiare adiționale din proiectele externe.

Nou: În 2018 pentru producătorii agricoli tineri și femeile fermieri va fi lansat programul de acordare a subvențiilor în avans, cca 5% din *FNDAMR*, destinat proiectelor start-up. De asemenea, AIPA în 2018 va oferi producătorilor agricoli posibilitatea depunerii a cererilor sau aplicațiilor de solicitare a subvențiilor on-line.

Relevanța, eficacitatea și utilitatea subvențiilor pentru producătorilor agricoli

Moldova acordă subvenții sau măsuri de sprijin direct producătorilor agricoli, în mod sistematic, în ultimii 15 ani. De asemenea, de-lungul timpului, ministerul agriculturii a beneficiat de asistență tehnică pentru consolidarea capacităților instituțiilor de specialitate, și anume din partea FAO, IFAD, ENPARD, TWINING, ESRA și alte programe astfel cu suportul mai multor echipe de experți, în special al EUHLPAM a fost elaborată Strategia națională de dezvoltare agricolă și rurală 2014-2020¹². În prezent acest document, servește drept bază pentru alocările anuale, iar măsurile de sprijin sunt selectate în modul în care acestea să contribuie la atingerea obiectivelor menționate în Strategie. Documentul, prevede și o evaluare a subvențiilor necesare pentru implementarea acestuia, calculată la o rată cuprinsă între 30-50 % din necesarul investițiilor.

¹² <http://lex.justice.md/md/353310/>

Nu ne-am propus să facem o analiză detaliată a gradului de acoperire a sprijinului acordat pe fiecare dintre măsurile de sprijin, însă este îmbucurător faptul că există o tendință stabilă cel puțin la nivel de planificare, și o tendință în creștere a gradului de acoperire, în 2017 cifra atinge 56% din cele planificate în comparație cu 47 % cu trei ani în urmă. (date în Tabelul de mai jos).

Eficacitatea subvențiilor acordate poate fi apreciată dacă am putea face o evaluare intermediară a gradului de atingere ale obiectivelor Strategiei de dezvoltare prin intermediul instrumentelor și măsurilor de sprijin acordate. Teoretic ar fi fost, deoarece există o listă de indicatori (Tabelul este prezentat în Anexe), dar în mod practic, doar câțiva indicatori pot fi găsiți pe pagina oficială a

Tabel 4. Gradul de acoperire a subvențiilor necesare pentru implementarea Strategiei, mii lei (calculat ca o rambursare de 30% din nevoile de investiții), 2014-2018

Nr.	Obiectivele Strategiei	2014	2015	2016	2017	2018 planificat
1	Creșterea competitivității sectorului agroalimentar, prin restructurarea și modernizarea pieței	600 000	660 000	726 000	798 600	878 460
2	Asigurarea gestionării durabile a resurselor naturale în agricultură	360 000	396 000	435 600	479 160	527 076
3	Îmbunătățirea nivelului de trai în mediul rural	240 000	264 000	290 400	319 440	351 384
	Total necesar SUBVENTII	1 200 000	1 320 000	1 452 000	1 597 200	1 756 920
	TOTAL ACORDAT¹³	564 700	610 000	700 000	900 000	896 000
	Gradul de acoperire a Subv. acordate / planificate	47%	46%	48%	56%	51%

Sursa: Strategia și Raportul AIPA pentru 2017, calculele expertului

Fondul de subvenționare a producătorilor agricoli a crescut de la 400 mln. Lei în a.2014 până la 900 mln. lei în 2017 și 2018. Iar numărul beneficiarilor a crescut respectiv de la 5133 beneficiari în 2014, până la 7800 solicitanți de subvenții în 2017¹⁴ (Sursa: Date de la AIPA, februarie 2018.* - achitate în 2017,** - vor fi achitate în 2018)

BNS, iar ministerul de ramură încă nu a publicat nici un raport de progres privind implementarea Strategiei.

În raportul AIPA pentru anul 2017, este menționat că pentru măsura 5 privind "Servicii de consultanță și formare", au aplicat 15 dosare

Anii	SOLICITĂRI		ACHITĂRI	
	Numar solicitanti	Sumele solicitate	Numar contracte	Suma autorizata
2014	5133	1,107,755,642	2782	543,966,416.00
2015	9941	597,179,906	8034	388,019,554.95
2016	9937	596,923,397	7924	386,815,387.32
2017	7800	830,060,000	5000* +2700**	xx

¹³ Sursa: Prezentarea AIPA: Rezultatele subvenționării pentru anul 2017

¹⁴ <http://aipa.gov.md/>

pentru o sumă totală de 1,2 mil. Lei, și tot în același raport (fig.3 din Raport, tabelul de mai jos) este menționat despre 1363 de solicitări de servicii și consultanță.

cauzală între acordarea ajutoarelor de stat și eșecurile de piață cărora acestea li se adresează. Acordarea ajutoarelor de stat este justificabilă doar în zonele / domeniile în care se manifestă

Domeniile și formele de sprijin	Nr. de solicitanți	Pondereea solicitanților %	Suma solicitată, lei	Pondereea sumei solicitate %
Stimularea investițiilor pentru procurarea tehnicii și utilajului agricol	2073	26,58	236,51	28,49
Stimularea investițiilor pentru dezvoltarea infrastructurii postrecoltare și procesare	406	5,21	204,7	24,67
Stimularea investițiilor pentru înființarea, modernizarea și defrișarea plantațiilor multianuale, inclusiv a plantațiilor viticole și a plantațiilor pomicole	1180	15,13	183,85	22,14
Creditarea producătorilor agricoli	1463	18,76	78,13	9,41
Utilizarea și renovarea tehnologică a fermelor zootehnice	208	2,67	56,8	6,84
Stimularea producătorilor agricoli pentru compensarea cheltuielilor la procurarea echipamentului și irigare	703	9,01	37,2	4,48
Producerea legumelor și a fructelor pe teren protejat	58	0,74	12,6	1,52
Îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii rurale	49	0,63	12,2	1,47
Asigurarea riscurilor în agricultură	261	3,35	4,5	0,54
Promovarea și dezvoltarea agriculturii ecologice	31	0,40	1,9	0,23
Servicii de consultanță și formare	1363	17,47	1,2	0,14
Stimularea constituirii și funcționării grupurilor de producători agricoli	2	0,03	0,4	0,05
Consolidarea terenurilor agricole	2	0,03	0,03	0,01
Stimularea activităților de promovare pe piețele externe	1	0,01	0,04	0,01
Total	7800	100,00	830,06	100,00

Prin intermediul sondajului s-a încercat aprecierea relevanței și utilității măsurilor de sprijin așa cum sunt ele atribuite în prezent, conform Regulamentului de acordare a subvențiilor producătorilor agricoli. Datele sondajului ne arată că necesitatea consultanței și consilierii în dezvoltării afacerii (pentru care sunt cele mai mici sume alocate și valorificate) și necesitatea obținerii sprijinului de la stat sunt la fel de importante ca și sprijinul acordat pentru procurarea tehnicii, utilajului agricol și convențional, echipamentului No-Till și Mini-Till. În același exercițiu observăm că stimularea consolidării terenurilor agricole și subvenționarea utilizatorilor de produse de uz fitosanitar (pesticide) și de fertilizanți (îngrășăminte minerale) sunt irelevante și sunt considerate că distorsionează concurența (vezi Figura 4).

AJUTOARE DE STAT

Ajutorul de stat este un instrument important al politicilor economice în domeniul concurenței și soluționării eșecurilor de piață. Este important faptul că, întotdeauna, trebuie să existe o legătură

diferite eșecuri de piață, iar cuantumul/nivelul ajutoarelor acordate trebuie să fie proporțional cu nivelul eșecului care trebuie compensat. Aceasta este principiul acordării ajutoarelor de stat în statele membre ale UE.

Formele și obiectivele ajutoarelor de stat

Legea nr. 139 cu privire la ajutorul de stat a fost adoptată la 15 iunie 2012 și a intrat în vigoare la data de 16 august 2013. Ulterior, pentru implementarea legii și armonizarea cadrului legal cu cel al Uniunii Europene au fost adoptate peste 22 de acte normative. După forma de acordare ale ajutoarelor de stat, în conformitate cu *art.6 al Legii 139 / 2012* acestea se clasifică în șapte forme de acordare:

- 1) **Subvențiile** și/sau subsidiile;
- 2) **Anularea** sau preluarea de **datorii**;
- 3) **Scutirile, reducerile, amânările** sau eşalonările la **plata impozitelor și taxelor**;
- 4) Acordarea unor împrumuturi cu **dobânzi preferențiale**;
- 5) Acordarea de **garanții în condiții preferențiale**;

- 6) **Investiții ale furnizorului**, dacă rata profitului acestor investiții este mai mică decât cea normală;
- 7) **Reducerea de preț** la bunurile și serviciile furnizate, vânzarea unor bunuri sub prețul pieței.

Toate aceste forme de acordare pot fi oferite IMM dacă acestea sunt solicitate pentru atingerea a **zece obiective (art.5 al Legii 139/2012) cuprinse la literele a) – j).**

- a) destinat să remedieze o perturbare gravă a economiei;
- b) pentru instruirea angajaților și pentru crearea de noi locuri de muncă;
- c) acordat întreprinderilor mici și mijlocii;
- d) pentru cercetare, dezvoltare și inovare;
- e) destinat protecției mediului înconjurător;
- f) acordat beneficiarilor ce prestează servicii de interes economic general;
- g) acordat pentru salvarea beneficiarilor aflați în dificultate;
- h) pentru înființarea de întreprinderi de către femeile antreprenoare;
- i) sectorial, în funcție de sectoarele de activitate ale economiei naționale;
- j) ajutorul pentru dezvoltarea regională.

Analizând inventarul ajutoarelor de stat¹⁵, observăm că în rubrica *Obiective Ajutor*, nu întotdeauna este respectat regula de referință la obiectivul legitim, precum este stipulat în ghidul de notificare a ajutoarelor de stat, mai mult ca atât obiectivele din Inventar numerotate diferit decât cele din legislație, acest fapt creează dificultăți în vederea monitorizării corectitudinii implementării și respectării legislației în vederea acordării ajutorului de stat.

Republica Moldova, până în 2013, practic nu și-a monitorizat stimulentele economice, în special ajutoarele de stat. Negocierile pentru Acordul de Asociere cu UE au impus autoritățile să facă un pic de ordine și în acest domeniu și să asigure mai multă transparență. În acest scop în

mai 2014 a fost elaborat conceptul Sistemului informațional automatizat „Registrul ajutoarelor de stat” (SIRASM), care are ca scop acordarea informației relevante din domeniu pentru APC și APL, precum și pentru specialiștii din domeniu și publicul interesat (acte normative, rapoarte, practică judiciară etc.), în vederea promovării unei culturi concurențiale, dar și asigurarea vizualizării informației stocate (cu diferite niveluri de acces), generarea de rapoarte predefinite și specifice.

La moment CC are două platforme de acces – una pentru Furnizorii de ajutoare de stat, care se numește *Registrul ajutoarelor de stat* și cealaltă *Inventarul public al ajutoarelor de stat*¹⁶ nu permite publicului larg acces la informații curente / actualizate - despre obiectivele în conformitate cu categoriile din legislație, volumele ajutoarelor de stat acordate per beneficiar, pentru a face analize și evaluări operative privind pertinenta, eficiența și utilitatea acestor instrumente și impactul lor asupra mediului concurențial. Cât privește oferirea informației relevante potențialilor investitori, cercetătorilor economici, consultanților și altor factori de decizie, acestea având la dispoziție doar informația plasată pe site-ul Consiliului Concurenței prin intermediul Inventarului public al ajutoarelor de stat on-line și a rapoartelor periodice ordinare.

Registrul Ajutorului de stat nu este un instrument public - <https://sirasm.competition.md/autentificare>, Probabil, încă nu toate instituțiile au înțeles care ajutoare sunt scheme de minimis. Concludem acest fapt, deoarece, observăm că sunt înregistrate în Inventarul ajutoarelor și unele scheme de minimis.

Am constatat faptul că, Rapoartele privind ajutorul de stat sunt plasate pe pagina web a Consiliului Concurenței doar după aprobarea acestora de către Parlamentul Republicii Moldova, și în realitate aceste rapoarte sunt

¹⁵ https://sirasm.competition.md/inventar_public

¹⁶ https://sirasm.competition.md/inventar_public

Tabel 5: Ajutor de stat acordat, 2013-2015, conform obiectivelor Legii AS

(mii lei)	2013	2014	2015
Obiective orizontale	1982252	1894085	1369478
Cercetare- dezvoltare și inovare	230727	252488	284791
Protecția mediului	21522	17270	42828
Susținerea IMM	174092	59351	10787
Instruirea angaj-ilor și crearea de noi locuri de muncă	10853	19043	24530
Servicii de Interes Economic General (SIEG)	1545059	1545933	1006542
Obiective sectoriale	591893	680562	1659526
Auto	6484	0	356336
Transport feroviar	21574	0	0
Transport aerian	22245	21542	12
Servicii financiare		53969	733900
Alte obiective sectoriale	541591	605052	569278
Dezvoltare regională	1480194	1720931	2263003
Ajutoarele cu caracter social	47020	40957	51146
Promovarea culturii și Patrimoniului cultural	82576	105958	112624
Remedierea pagubelor / calamități naturale/ alte situații excepționale	10629	13060	0
TOTAL Ajutor de stat, mii lei	4 194 564	4 455 553	5 455 778

Sursa: Date de la Consiliul Concurenței, calculate de autor, 2018

publicate cu aproximativ 2 ani mai târziu, față de momentul acordării ajutorului de stat. Astfel la momentul elaborării acestui raport, în februarie 2018 în SIRASM erau disponibile publicului doar date pe anul 2011-2013.

Ajutoarele de asemenea se împart în alte două categorii - **ajutoare de minimis și ajutoare de stat**. Din păcate nu există un sistem eficient și bine pus la punct, care ar putea contabiliza acordarea ajutoarelor de minimis, astfel nu am putut face o estimare și evaluare a ajutoarelor de minimis. Acordarea ajutorului de minimis, regulamentul și modalitățile de acordare sunt stabilite prin Hotărâre Consiliului Concurenței Nr. 2 din 30.08.2013.

Ajutor de minimis – este ajutorul de stat având un echivalent valoric sub pragul de 2.000.000 lei per beneficiar, acordat aceluiași beneficiar într-o perioadă maximă de 3 ani, indiferent

de forma acestuia și de obiectivul urmărit, cu condiția să nu fie legat de activități de export. Se consideră că ajutorul de minimis acordat de stat nu afectează concurența dintre agenții economici și este exceptat de la obligația de notificare conform procedurilor de notificare a ajutorului de stat prin intermediul Registrului ajutorului de stat.

Regula ajutorului de minimis nu se aplica la următoarele tipuri de ajutoare, și anume acordate întreprinderilor care în desfășoară activitatea în domeniile: a) producției primare de produse agricole; b) transformării și comercializării produselor agricole, în următoarele cazuri: - atunci când valoarea ajutorului este stabilită pe baza prețului sau a cantității produselor în cauză, achiziționate de la producătorii primari sau introduse pe piață de întreprinderile în cauză; - atunci când ajutorul este condiționat de transferarea lui parțială sau integrală către

producătorii primari; c) legate de export, respectiv ajutoarelor legate direct de cantitățile exportate, înființării și funcționării unei rețele de distribuție sau destinate altor cheltuieli curente legate de activitatea de export, și ajutoare acordate întreprinderilor aflate în dificultate.

Urmare conlucrării cu Consiliul Concurenței, au reușit să constatăm că programele implementate de ODIMM, cum ar fi Programele *PARE 1+1*, Programul *PNAET*, Programul *Femei în Afaceri* – sunt scheme de ajutor de stat și cad sub incidența Regulamentului privind *ajutorul de minimis*, aprobat prin Hotărârea Plenului Consiliului Concurenței nr. 2 din 30 august 2013. Sumele alocate prin intermediul acestor programe se regăsesc parțial în Inventarul on line al ajutorului de stat.

Experiența internațională: În statele membre ale UE, *ajutorul de minimis* este considerată suma de 200 000 Euro. Un simplu calcul, ținând cont de definiția clasificării IMM denotă ca acest ajutor de minimis ar **reprezenta 2%** din cifra de afaceri a întreprinderilor mici. În Republica Moldova acest cuantum este de 2 000 000 000 lei, și **reprezintă 8%** din cifra de afaceri a întreprinderilor din categoria celor mici. Acesta diferență de cuantum în puncte procentuale, poate fi considerat un tratament discriminatoriu pentru IMM care nu reușesc să obțină acest ajutor de stat, sub forma de schema de de minimis. Ținând cont de gradul de transparență și corupție estimat în țară este un moment care trebuie reconsiderat, sau schemele de ajutor de minimis să fie notificate și informațiile să devină și acestea disponibile on-line.

Relevanța, eficacitatea și utilitatea ajutoarelor de stat

Controlul și monitorizarea permanentă a ajutoarelor de stat trebuie să contribuie la excluderea denaturării nejustificative a concurenței, direcționând mai eficient instrumentele și schemele de sprijin pentru o economie mai echilibrată și pentru asigurarea existenței binelui comun asigurat de stat, în

cazul care operatorii economici nu sunt atrași de anumite sectoare de interes general.

Analizând cuantumul ajutoarelor de stat pentru toate obiectivele, observăm ca ajutoarele de stat înregistrează tendințe substanțiale de creștere față de anul 2013, înregistrăm o creștere cu 8%, iar în 2015 o creștere de peste 18%. În același timp fondurile alocate pentru susținerea întreprinderilor mici și mijlocii scad în fiecare an de aproximativ 3 ori. O atare intervenție pe piață nu este una care soluționează eșecuri de piață dar din contra creează o concurență neloială, aceasta duce la scăderea în anul 2015 a numărului de IMM private cu aproximativ 400 unități dintre care 100 sunt cu capital mixt, iar în același timp numărul întreprinderilor publice municipale neeficiente crește, chiar dacă numărul salariaților în cadrul acestor întreprinderi de asemenea scade (date: statistica.md).

Oportunitatea acordării ajutoarelor, cuantumul acestora, precum și modalitatea concretă sau instrumentele cel mai potrivite de acordare trebuie să fie stabilite prin studii și analize de oportunitate derulate înainte de instituirea efectivă a facilităților propuse. Orice sume excedentare acordate întreprinderilor au potențialul de a acorda acestora un avantaj economic nejustificat, de natură a afecta, în mod excesiv, concurența de pe piață. În această situație, efectele negative ale acordării ajutoarelor de stat tind să depășească efectele pozitive ale acordării lor, și acest fenomen este prezent în economia Republicii Moldova la moment.

În perioada analizată, valoarea ajutorului de stat acordat a înregistrat o tendință oscilantă. Aceasta s-a majorat de la 4 256,96 milioane de lei în anul 2011 la 4 873,24 milioane de lei în anul 2012, fapt datorat creșterii accentuate a ajutorului de stat pentru dezvoltare regională, urmat de o mică scădere în 2013, iar în anul 2015 s-a majorat din nou până la 5 455,78 milioane de lei, ceea ce a constituit o creștere cu 28,16% față de anul 2011. Măsurile respective

Tabel 6 *Ajutorul de stat raportat în perioada 2011–2015*

Indicatori	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ajutor de stat (AS) exprimat în:							
mil. lei	4 256, 9	4 873,2	4 194,6	4 455,6	5 455,8	-	-
mii euro *	260 573	313 190	250 871	239 160	261 042	-	-
Ponderea în PIB, %	5,17	5,52	4,17	3,98	4,48	-	-
AS/cap de locuit** – lei	1 196	1 369	1 178	1 252	1 535	-	-
AS/cap de locuitor – euro	73	88	70	66	73	-	-

Sursa: Rapoartele CC privind ajutoarele de stat acordate în Republica Moldova în perioada 2011–2015

Număr beneficiari	3173	3589	3433	-	-	-	-
Nr. furnizori	106	123	124	-	-	-	-
Nr. înregistrări	1460	1731	1667	-	-	-	-
Surse de stat, milioane lei	3 022,7	3 386,3	3 957,4	-	-	-	-

Sursa: INVENTAR Public al ajutorului de stat

*Calculat pe baza cursului mediu anual al leului în raport cu euro, sursă: Banca Națională a Moldovei (leileuro: anul 2011 – 16,34; anul 2012 – 15,56; anul 2013 – 16,72; anul 2014 – 18,63; anul 2015 – 20,90). **Nr. locuitorilor - BNS

de sprijin au fost acordate fără respectarea regulilor ajutorului de stat, cum ar fi condițiile de acordare, criteriile clare etc. În total în perioada 2011–2015 au fost raportate peste 600 măsuri de sprijin acordate întreprinderilor de către furnizorii de ajutor de stat.

Subvenții acordate ca ajutor de stat

Tabel 7: *Subvențiile ca ajutor de stat, 2013-2015, în mii lei*

Furnizorul	2013	2014	2015
Ministerul Finanțelor	92374	83391	83355
ASM	229218	228094	83889
Ministerul Mediului	123278	36766	37266
Ministerul Culturii	82575	105957	112624
AIPA	69817	0	0
MMPSE	35694	2212	0
Dir. Liniei de Credit	33541	243343	275967
MTID	21529	0	0
ODIMM	6010	0	0
AEE	2354	9144	8824
Ministerul Educației	1912	141268	0

Furnizorul	2013	2014	2015
Prim. or. Șoldănești	22896	40079	960
Alte APL-urile	3624	90	0
TOTAL	724 828	891 101	642 099

Sursa: Consiliul Concurenței, 2018

Conform Legii nr.139 / 2012 – **Subvențiile sunt prima forma de acordare a ajutoarelor de stat.** Așa cum trecerea în Legistul ajutoarelor de stat a început în a.2013, pentru acest an¹⁷ au fost înregistrați 29 furnizori de ajutor de stat (11 APC și 18 APL) sub formă de subvenții. Cele mai multe subvenții ca ajutor de stat au acordat Academia de Științe și Ministerul Mediului, iar la nivel local primăria or. Șoldănești a direcționat în jur de 23 milioane lei sume către un operator SIEG.

Subvențiile de acest fel sunt acordate în baza de **scheme de ajutor de stat** și ca **ajutoare individuale**. Ponderea ajutoarelor individuale este destul de mare, i.e. în 2012 sub formă de ajutoare individuale au fost acordate 26% din cuantumul subvențiilor ca ajutor de stat, iar în a.2016 acest indicator a crescut cu 3 puncte procentuale.

¹⁷ Date mai recente nu sunt

Obiectivele subvențiilor	2013	2014	2015
Obiective orizontale	496815	429316	446740
Cercetare- dezvoltare și inovare	229227	252488	284791
Protecția mediului	21522	14288	40368
Susținerea IMM	109838	40080	960
Instruirea angajaților și pentru crearea de noi locuri de muncă	3333	3448	3947
SIEG	132895	119013	116674
Ajutor sectorial	20250	0	0
Transport feroviar	20000	0	0
Alte obiective sectoriale	250	0	0
Ajutor pentru dezvoltare regională	125188	355827	82736
Promovarea culturii și conservarea patrimoniului cultural	82576	105958	112624
TOTAL	724 828	891 101	642 100

Sursa: Consiliul Concurenței, 2018

Subvenții, ca ajutor de stat au fost oferite pentru următoarele obiective: în special pentru cercetare, dezvoltare și inovare, pentru susținerea IMM, pentru servicii de interes economic general (SIEG), pentru dezvoltarea regională, pentru promovarea culturii și patrimoniului. Mai puține subvenții au avut ca scop protecția mediului, și practic de loc nu au fost acordate subvenții pentru remedierea pagubelor cauzate de calamități naturale sau de alte situații excepționale.

SIEG-urile nu sunt prestate în baza unor acte de atribuire care să corespundă prevederilor stipulate în cadrul normativ din domeniul ajutorului de stat, și nici nu definesc modalitățile și condițiile-cadru ce trebuie îndeplinite pentru asigurarea serviciului, indicatorii de performanță, condițiile tehnice de prestare a serviciului sau condițiile de desfășurare a activității specifice serviciului, pentru a asigura un nivel de calitate.

Baza legală în baza căreia au fost acordate **ajutorul de stat pentru susținerea IMM** este următoarea:

- Programul – pilot de atragere a remitențelor în economie „PARE 1+1”

pentru anii 2010 – 2018, aprobat prin HG Nr. 972 din 18.10.2010.

- Programul de susținere a IMM aprobată anual prin legea bugetului de stat;
- Regulamentul privind Programul de stimulare a participării agenților economici la târguri și expoziții, care se justifică prin HG nr. 538 din 17.05.2007 „Cu privire la crearea ODIMM”.
- Deciziile Consiliului de Coordonare ODIMM
- Regulamentele privind modulul de repartizare a mijloacelor fondului de subvenționare a producătorilor agricoli HG nr.152 din 26.02.2013, HG Nr. 135 din 24.02.2014, HG Nr. 352 din 10.06.2015, HG Nr. 910 din 25.07.2016 / pentru 2013 H.G. cu privire la aprobarea
- Decizia Consiliilor raionale
- Legea bugetului de stat pe anul corespunzător pentru implementarea Hotărârea Guvernului nr. 999 din 29.10.1997 privind ținerea evidenței pasagerilor traficului auto suburban și interurban, efectuat de întreprinderile auto¹⁸.

¹⁸ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=305936>

Ajutor pentru SIEG, acordat beneficiarilor ce prestează servicii de interes economic general. Nu ne-am propus să evaluăm corectitudinea acordării ajutorului de stat în acest domeniu, însă analizând statistica ajutorului de stat am observat că sumele acordate pentru acest obiectiv, sunt destul de mari, ocupând al doilea loc după obiectivul de cercetare, dezvoltare și inovare, constituind 26% din ajutoarele de stat pentru obiective generale, și variază între 18-20 % din totalul ajutorului de stat acordat anual pentru obiectivele legitime ale statului. În boxa de mai jos, aducem un exemplu de reglementare și calificare a serviciilor SIEG în contextul european.

CA DE EXEMPLU,, *deși S.A."Operator Regional Apă - Canal Hîncești" e unica care prestează servicii de alimentare cu apă în raza mun. Hîncești, acest fapt nu exclude posibilitatea transmiterii bunurilor proprietate publică în gestiunea altei întreprinderi. Astfel, măsura de sprijin riscă să distorsioneze concurența."*

[sursa: ASR-53-din-02112017-Decizia-Pr.Hancesti]

Analizând Deciziile Consiliului Concurenței putem constata că unele ajutoare de stat sunt aprobate pe perioade de 2-5 ani sau mai mult, fără condiționarea unei monitorizări a eficienței acestor întreprinderi, iar uneori chiar și cu admiteri a faptului ca cele 4 condiții de îndeplinit simultan pentru acordarea ajutorului de stat¹⁹ să nu fie bine justificate.

În statele membre ale UE, ajutorul *de minimis* **reprezenta 2%** din cifra de afaceri a unei întreprinderi calificate *mici*. În Republica Moldova ajutorul *deminimis* **reprezintă 8%** din cifra de afaceri ale aceleiași categorii de

EXPERIENȚA INTERNAȚIONALĂ:

Contextul European al SIEG

Principalele caracteristici ale SIEG sunt următoarele:

UNIVERSALITATEA: Se referă la dreptul fiecărui cetățean de a avea acces la serviciile considerate esențiale, la un anumit nivel calitativ, pe întregul teritoriu al statelor membre și la un preț accesibil. Impune obligativitatea industriilor să furnizeze un serviciu definit de anumite cerințe specifice, inclusiv acoperire teritorială integrală.

CONTINUITATEA: Subliniază obligația furnizorului de a asigura funcționarea fără întreruperi a serviciului. Sunt anumite servicii pentru care furnizarea neîntreruptă este în interesul comercial al furnizorului, nefiind necesară o impunere legală în acest sens. La nivel național, cerințele de continuitate trebuie armonizate cu dreptul angajaților la grevă și cu cerințele de respectare a statului de drept.

CALITATEA SERVICIULUI: Definirea, monitorizarea și impunerea unui nivel de calitate de către autoritățile publice sunt elementele cheie în reglementarea SIEG. Acestea includ, reglementări de siguranță, corectitudinea și transparența facturării, acoperirea teritorială și protecția împotriva deconectării. Statelor membre li se cere să monitorizeze și să se conformeze stantardelor de calitate și să asigure publicarea informațiilor referitoare la standardele de calitate și performanței actuale pentru operatori.

ACCESIBILITATEA: Se referă la necesitatea ca serviciu să fie oferit la un preț acceptabil pentru toată lumea. Unul din principiile de bază ale UE este principiul solidarității. Pe acest principiu funcționează atât operatorii, cât și administrațiile publice, care oferă compensații sau subvenții pentru a se asigura că serviciul rămâne accesibil. Aplicația principiului accesibilității ajută la atingerea unei coeziuni sociale și economice în interiorul statelor membre.

PROTECȚIA CONSUMATORILOR ȘI UTILIZATORILOR: Se referă la obligații impuse furnizorilor pentru a garanta buna calitate a serviciului, un nivel ridicat de protecție a sănătății și a siguranței fizice, transparența (tarife, contracte, compensații), alegerea operatorilor, competiția între furnizori, constituirea autorităților de reglementare, implementarea mecanismelor de redresare, reprezentare și participare activă a consumatorilor și a utilizatorilor în definirea și evaluarea serviciilor și a formelor de plată.

¹⁹ 1) să fie acordată din resurse de stat sau din resursele unităților administrativ-teritoriale sub orice formă; 2 - să fie acordată în mod selectiv; - 3 să confere beneficiarului un avantaj economic care nu ar fi fost obținut în condiții normale de piață; 4 - să denatureze sau riscă să denatureze concurența

Tabel 9 Valoarea ajutorului de stat raportat, după cheltuieli și renunțări bugetare

Categorie	2011		2014		2015		2016	2017
	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	-	-
Renunțare la venituri bugetare	3690,82	87	3559,27	80	4798,03	88	-	-
Cheltuieli bugetare	566,14	13	896,28	20	657,74	12	-	-
TOTAL	4256,96	100	4455,55	100	5455,78	100	-	-

Sursă: Rapoartele CC privind ajutoarele de stat acordate în R.Moldova în perioada 2011–2015

întreprinderi. Acesta diferență de quantum în puncte procentuale, poate fi considerat un tratament discriminatoriu pentru IMM care nu reușesc să obțină acest ajutor de stat, sub forma de schema de minimis sau sub forma de ajutor individual.

Ținând cont de îngrijorările sectorului IMM și a gradului de transparență și corupție estimat în țară - acest tratament sau regulă de acordare a ajutorului de stat se recomandă a fi reconsiderată. O altă alternativă ar fi ca schemele de ajutor de minimis să fie notificate și informațiile disponibile online, dar nu cum este în prezent. Acestea nu fac parte din Inventarul Ajutorului de stat public pe www.competition.md, și nu este solicitat să fie aprobat în prealabil de către Consiliul Concurenței.

Renunțări la venituri bugetare (scutiri, amânări, reduceri de plată a impozitelor și taxelor)

În structura repartitiei ajutorului de stat, conform formelor de acordare în perioada analizată ponderea cea mai mare a fost deținută de facilitățile fiscale, acestea fiind de 77,74% din valoarea totală a ajutorului de stat raportat. Ajutoarele de stat sub formă de scutiri fiscale sunt considerate mai nocive pentru mediul concurențial și, prin urmare, ponderea acestora în valoarea ajutorului de stat urmează a fi redusă până la nivelul mediu înregistrat în cadrul Uniunii Europene²⁰ (i.e.

2014 – scutirile fiscale au constituit 30% din total ajutoarelor de stat).

Modalitatea de repartitie a ajutoarelor de stat arată că cele mai multe ajutoare de stat acordate în perioada de referință sunt de natura **renunțărilor la venituri bugetare**, acestea fiind în mediu de 85% din valoarea ajutorului de stat raportat. În perioada analizată s-a înregistrat o majorare a ponderii ajutorului de stat de natura renunțării la venituri bugetare în valoarea totală a ajutorului de stat raportat, și anume de la 80% în anul 2014 la 88% în anul 2015. (Tabel 9 **Valoarea ajutorului de stat raportat, conform cheltuielilor/renunțărilor bugetare înregistrate**).

Credite preferențiale ca ajutor de stat

Instituțiile publice centrale și cele locale pot oferi credite preferențiale, conform Inventarului public de acest stimulent în 2013 au beneficiat în jur de 830 persoane fizice și juridice. Cel mai cunoscut program schema de ajutor de stat a fost Programul **PNAET**, finanțat de GRM în baza H. G. nr.364/ 3.06.2008, extins până an.2018, ce include finanțarea proiectelor investiționale rurale prin acordarea de împrumuturi comerciale rambursabile, cu porțiuni de grant, precum și finanțarea contractelor de leasing. Sursele de finanțare fiind fondurile împrumuturilor și granturilor externe de stat a Proiectelor Investiționale pentru dezvoltare, recreditate de Ministerul Finanțelor. Beneficiarii fiind persoane fizice și juridice tinere, care își desfășoară activitatea de antreprenor în toate domeniile de activitate din sectorul rural cu vârsta cuprinsă între 18-35 ani.

²⁰ Conform datelor Uniunii Europene (Direcția Generală Concurență), ajutoarele de stat acordate la nivelul Uniunii Europene sub formă de scutiri fiscale

Tabel 10: *Împrumuturi preferențiale ca ajutor de stat, 2013-2015*

	2013	2014	2015
Ministerul Finanțelor	31008.80	34377.80	41691.90
Directoratul Linei de Credit	3169.40	3626.64	934.19
Agenția pt Eficienta Energetica	2290.20	2981.90	0.00
UI a Grantului Japonez (2KR)	0.00	750.70	216.10
Banca Națională a Moldovei	0.00	53968.80	733900.30
Consiliul Raional Cahul	48.30	0.00	0.00
Consiliul Raional Hâncești	1032.05	1225.70	0.00
Consiliul Raional Leova	138.70	9149.60	3.74
Consiliul Raional Orhei	0.00	0.00	2626.48
BC "Moldindconbank"SA	17.45	10.20	0.00
TOTAL	39 717.9	108 105.34	781 387.71

Sursa: Tabele Consiliul Concurenței

2 KR – Programele Dezvoltării Sistemelor de Irigare la Scară Mică & Programul de Vânzări în Rate în Agricultură Performantă Irigată; Proiectul Securității Alimentare Pentru Fermierii Neprivilegiați - toate acestea oferă leasing preferențial pentru procurări în rate, cu dobânda 0%, a echipamentelor pentru irigare și a tehnicii agricole întreprinderilor agricole pe un termen de până la 2 ani.

Proiectul Energie și Biomasă (PCCF/PEBM-PNUD) – a oferit credite și leasing preferențial. Proiectul a fost implementat în 2 faze. Scopul a fost finanțarea procurărilor în rate, cu dobânda 0%, a tehnicii de transportare și utilaj de balotat, utilaj pentru procesarea, colectarea și transportarea biomasei. Proiectul a fost implementat în cooperare cu PNUD, Rezultatele obținute în cadrul Proiectului Energie și Biomasă, pe parcursul fazei a doua – 2015-2017 sunt disponibile pe pagina web²¹. Rezultatele scontate și cele atinse până în prezent sunt publice, acestea pot fi analizate. Este regretabil faptul că proiectul și-a propus 9 Parteneriate Public-Private de prestare a serviciului de furnizare a

energiei termice din biomasă lansate în țară, însă deja suntem la etapa finală a proiectului și doar 2 parteneriate în Ungheni și Nisporeni au reușit să fie create pentru prestarea serviciilor energetice etc. Prima etapă a proiectului a fost realizată în perioada 2011-2014. Din ianuarie 2015, proiectul a intrat în cea de-a doua fază de implementare. Bugetul programat fiind de 11,2 milioane USD²²

Garanții Financiare

Una dintre cele mai mari probleme vociferate de către IMM este accesul la finanțare. Pe lângă faptul că nu există suficiente credite ieftine, de multe ori antreprenorii, în particular tinerii sau cei din sectorul agricol, se confruntă cu lipsa gajului. Utilizarea garanției financiare în activitatea de creditare a sectorului IMM, prezintă o serie de avantaje în special pentru instituțiile financiare, și anume: partajează riscul de credit; contribuie la îmbunătățirea portofoliului de credite; instituția financiară beneficiază de o acoperire cu garanție lichidă, își micșorează sumele destinate fondului de risc; își reduce costurile și își extinde și diversifică

²¹ <http://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/projects/moldova-energy-and-biomass-project2.html>.

²² <http://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/projects/moldova-energy-and-biomass-project2.html>

clienții, cu un gard scăzut de risc, dar și pentru antreprenorii începători, fără istorii de creditare, sau chiar fără active pasibile pentru gajare.

FGC – garanții pentru IMM

În prezent nu avem prea multe instrumente, din lista celor de stimulare ale IMM, care ar putea lua forma unor garanții financiare, de aceea, singurul instrument de acest gen este **Fondul de Garantare a Creditelor (FGC)**. Fondul a fost înființat încă în 2002, însă prima capitalizare a fost asigurată abia în anul 2004, și este gestionat de ODIMM. Acest fond eliberează garanții financiare, clasificate în cinci produse de garantare actualizate. Garanția financiară emisă de ODIMM poate fi utilizată pentru acoperirea necesității cu gaj a creditelor solicitate de la băncile comerciale. FGC este capitalizat din resursele bugetului de stat, cu suportul Uniunii Europene. IMM-urile pot obține garanție financiară la un comision anual până la 0,5% și sunt scutite de comisionul de eliberarea garanției financiare.

Cele 5 produse de garantare pentru susținerea IMM-urilor sunt pentru:

1. *întreprinderile gestionate de tineri* – garanția financiară se emite pe un termen de 60 de luni pentru garantarea creditului până la 500 mii lei, dar nu mai mult de 50% din valoarea creditului;
2. *întreprinderile gestionate de femei* – garanția financiară se emite pe un termen de 60 de luni pentru garantarea creditului până la 700 mii lei, dar nu mai mult de 70%;
3. *întreprinderile nou-înregistrate* – garanția financiară se emite pe un termen de 36 de luni pentru garantarea creditului până la 700 mii lei, dar nu mai mult de 70% din valoarea creditului;
4. *întreprinderile active* – garanția financiară se emite pe un termen de 60 de luni pentru garantarea creditului până la 3 milioane lei, dar nu mai mult de 50% din valoarea creditului;

5. *întreprinderile exportatoare* – garanția financiară se emite pe un termen de 60 de luni pentru garantarea creditului până la 5 milioane lei, dar nu mai mult de 50% din valoarea creditului.

ODIMM conlucrează cu șapte bănci comerciale în vederea valorificării acestui stimulent. Detalii și condițiile de participare pot fi găsite la <http://fgc.odimm.md/>. La situația din 31 decembrie 2016, cu suportul FGC, a fost facilitată debursarea creditelor în valoare de 139,7 milioane lei și susținută proiectele investiționale în valoare de 232,5 milioane lei pentru 239 de IMM-uri²³. Garanțiile financiare emise de ODIMM au o contribuție incontestabilă la menținerea și crearea locurilor de muncă. Creditele garantate de FGC au contribuit la îmbunătățirea capacităților de producere în agricultură, industria alimentară, industria de prelucrare a lemnului, textile, și a prestării diferitor servicii. Până în octombrie, 2017 FGC a emis garanții financiare pentru 286 de companii, în valoare de 80 milioane lei, care au facilitat obținerea creditelor bancare în valoare de 238 milioane lei, contribuind la implementarea proiectelor investiționale în valoare de 361 milioane lei, crearea a peste 740 locuri noi de muncă și menținerea în câmpul muncii a peste 1300 de persoane.

Analiza impactului garanțiilor financiare asupra întreprinderilor, la sfârșitul anului 2016, denotă faptul **că fiecare leu emis sub formă de garanție financiară a permis acordarea creditelor în valoare de 2,82 lei și a susținut proiectele investiționale în valoare de 4,69 lei**. Comparativ cu situația la sfârșitul anului 2015, impactul procesului de multiplicare a crescut în cazul creditelor acordate cu 0,15 lei și investițiilor cu 0,37 lei.

Alte garanții financiare, ca ajutor de stat

În afară de garanțiile financiare pentru IMM, oferite de ODIMM. În urma cercetării au fost

²³ Raport FGC 2016, ODIMM

Tabel 11: *Garanții financiare, ca ajutor de stat, 2013-2015, mii lei*

	2013	2014	2015
Ministerul Finanțelor ²⁴	4122.84	1227.59	0.00
ODIMM	132.75	0.00	0.00
UI a Grantului Japonez/ME	1099.40	0.00	0.00
Consiliul Mun. Chișinău	1713.50	1825.90	3524.10
Consiliul Municipal Bălți	2919.20	5190.79	6548.60
Consiliul Raional Orhei	463.00	1662.98	0.00
Consiliul Raional Soroca	231.00	746.20	0.00
C.Raional Ștefan Vodă	1174.00	0.00	150.00
"Moldindconbank"SA ²⁵	4.13	0.00	18.95
Total, garanții financiare	13872.82	12667.46	12256.65

identificate o serie de acte normative învechite (HG*), epuizate, în baza cărora continuă să emită și plătească garanții financiare fără nici un scop (i.e, garanții financiare pentru Regia Apă-Canal, chiar dacă HG este din 1997 și prevede un grafic de 8 ani și rambursarea sumelor aferente către Ministerul Finanțelor, dar în realitate, nu se respectă litera HG., sau schema utilizată de MoldIndcombank, în baza cărora se emit garanții în contul surselor bugetare pentru creditele cooperativelor de construcție a locuințelor ani buni, începând cu perioada 1991 până în 2016, când a fost abrogată HG 349 din 1993.

Se recomandă a revizuire totală a bazei legislative care în prezent permite acordare garanțiilor financiare de APC-uri și APL-uri, și evaluarea acestora în concordanță cu principiile și condițiile legii cu privire la ajutorul de stat. Desigur, cele instituționalizate, cum este FGC, care sunt monitorizate și justificate, trebuie menținute, iar celelalte care se acordă ocazional și fără o justificare economică necesită imediat abrogare.

²⁴ H.G Nr. 599, din 01.07.1997, cu privire la măsurile de ameliorare a situației privind, asigurarea agenților economici și a populației mun. Chișinău, cu apă potabilă și servicii canalizare.

²⁵ H.G. Nr. 349, din 07.06.1993, cu privire la măsurile de protejare a cooperativelor de construcție a locuințelor

Reduceri de preț la bunurile și serviciile furnizate, inclusiv vânzarea unor bunuri mobile și imobile sub prețul pieței

STUDIU DE CAZ: *In mai 2011 în baza S.A.Uzina de tractoare, se înființează Parcul Industrial «TRACOM», amplasat pe 32 ha, aflate în proprietatea publică a statului; Studiul de fezabilitate privind crearea Parcului Industrial prevedea investiții de 13 milioane în infrastructura PI pentru buna lui funcționare..., însă*

- *Iunie 2011, PI Tracom este transmis pentru 30 de ani S.A«Uzina de Tractoare «TRACOM», H.G nr. 440/2011;*
- *2011 - S.A Uzina de Tractoare TRACOM - beneficiază de **769.3 milioane lei** – Ajutor individual de stat, forma reduceri de pret (cifra se dubleaza, poate fi eroare),*
- *2012 – S.A Uzina de Tractoare TRACOM - beneficiază de **769.3 milioane lei** – Ajutor individual de stat, forma reduceri de pret,*
- *2013 – S.A Uzina de Tractoare TRACOM - beneficiază de **385 milioane lei**– ajutor individual de stat, forma reduceri de pret,*
- *Decembrie, 2015 - redenumirea S.A. «Uzina de Tractoare «TRACOM» în S.A«TRACOM»;*
- *S.A Tracom, în 2015 –încheie anul financiar cu profit în marime de 96 946 lei,*
- *Martie, 2017, SA Tracom, Raport financiar pe 2016 – înregistrează pierderi de **1 541 822 lei**.*

Observăm că ajutoarele de stat oferite beneficiarului nu au contribuit la dezvoltarea Parcului Industrial ci din contra la ruina acestuia. Ajutorul în cauză a fost notificat la Consiliul sub formă de obiectiv – zona defavorizată, iar municipiul Chișinău, unde este amplasat acest parc, nu poate fi considerat o zonă defavorizată.

Resursele publice sunt limitate și ele trebuie alocate astfel încât să satisfacă nevoile prioritare ale țării și să poată oferi acel bine comun pentru toți cetățenii. Putem constata că avem un mecanism de acordare a ajutorului de stat unor întreprinderi cu performanță scăzută, și are loc o alocare inefficientă a resurselor publice. Resursele nu sunt alocate conform unor obiective clar stabilite, sunt abateri de la obiectivele menționate în lege, astfel are loc dispersarea eforturilor statului. Ca urmare, resursele statului nu sunt direcționate către obiectivele care trebuie să producă efecte benefice de interes general.

În lipsa unor analize economice adecvate, deseori se acordă ajutoare ilegale sau ajutoarele de stat sunt utilizate abuziv. Aceasta va duce la distorsionarea în continuare a concurenței, la accentuarea semnificativă a disparităților sociale și regionale cu efecte negative asupra mediului concurențial.

În conformitate cu Acordul de Asociere, Republica Moldova și-a asumat niște angajamente în domeniul ajutorului de stat, precum crearea unei autorități independente (Consiliul Concurenței), investită cu competențele necesare pentru controlul ajutoarelor de stat, dar și elaborarea legislației în domeniul controlului și asigurarea transparenței în domeniul dat.

În vederea alinierii schemelor de ajutor de stat existente în Republica Moldova la acquis-ul Uniunii Europene este necesar de a revizui modalitatea de acordare a ajutorului de stat prin micșorarea valorii ajutoarelor de stat

acordate sub formă de renunțări la venituri bugetare și majorarea valorii celor acordate sub formă de cheltuieli bugetare, considerate mai transparente și mai cuantificabile.

Problemele economiei moldovenești în materie de concurență liberă sunt accentuate și în clasamentul „Index of Economic Freedom – 2016 /2017”, unde Republica Moldova ocupă poziția 110 din 180, aflându-se în clasament între Tadjikistan și China și stă mai prost decât Belarus care e pe locul 104. România s-a clasat pe locul 39.²⁶

CREDITAREA / LEASING PREFERENȚIAL DIN SURSE EXTERNE

Creditarea Preferențială este acordată subiecților economici, sub formă de scutire de dobânzi, sau dobânzi mai mici decât ratele acestora pe piața de capital, atât de către guvern în cooperare cu diferite bănci comerciale locale și internaționale, cât și de către diferite programe de asistență tehnică susținute financiar de donatori sau parteneri de dezvoltare ai Republicii Moldova. În continuare prezentăm o listă a programelor active în ultimii ani care acordă credite și leasing-uri preferențiale, instituțiile prin care aceste instrumente sunt disponibile, costurile programelor în general și finanțatorii acestora (Tabel 12 Lista programelor care oferă Credite și Leasing-uri preferențiale).

Livada Moldovei / Filiera Vinului – Proiectul este finanțat dintr-un împrumut de 120 milioane EUR oferit de Banca de Investiții Europeana (BEI) în baza Contractului de Finanțare (FC) semnat cu Guvernul Republicii Moldova la 31 iulie 2014. Contractul a intrat în vigoare la 27 mai 2016 și este operațional 6 ani de la data efectivă privind implementarea proiectului. *Scopul* programului este de a redresa sectorul vitivinicol și stimula producerea vinului cu denumire de origine protejată (D.O.P.) și

²⁶ https://www.heritage.org/index/pdf/2017/book/index_2017.pdf

Tabel 12 Lista programelor care oferă Credite și Leasing-uri preferențiale

Denumirea programului	Disponibil prin	Finanțator	Buget USD	Buget EUR	Buget MDL
Livada Moldovei	Băncile Comerciale partenere	Banca Europeană de Investiții		120,0 mln	
Filiera vinului	Băncile Comerciale partenere	Banca Europeană de Investiții		75,0 mln	
Programul rural de reziliență economico-climatică incluzivă (PRRECI IFAD VI) (tinerii antreprenori, IMM, Finanțare rurala)	BC "MAIB" S.A. BC "Fincombank" S.A. B.C. "Mobiasbancă" S.A AEÎ	IFAD Guvernul R.Moldova	12,7 mln 4,8 mln 3,7 mln		
Programul dezvoltării sistemelor de irigare la scară mică (2KR)	UIAPCPA	Uniunea Europeană			24,9 mln
Programul de vânzări în rate în agricultura performantă irigată (2KR)	UIAPCPA	Guvernul SUA	4,6 mln		
Proiectul energie și biomasă în Moldova (PCCF/PEBM-PNUD)	UIAPCPA	UNDP Moldova, Uniunea Europeană		0,4 mln	
Proiectul securității alimentare pentru fermierii neprivilegiați (2kr)	UIAPCPA	Guvernul Japoniei			157,9 mln
Proiectul de Ameliorare a Competitivității –II	BC "Fincombank" S.A. BC "COMERTBANK" ...	Banca Mondială	29,4 mln		
Credite investiționale (DLC - reflow)	Bancile Comerciale partenere	Mini. Finanțelor DLC	5,6 mln	5,6 mln	320,6 mln
MOSEFF (Moldovan Sustainable Energy Financial Facility)	BC "MAIB" S.A. BC "ProCredit Bank" ...	BERD, Uniunea Europeană		42,0 mln	
Total Buget, Programe			60,8	243,0	503,5

Sursa: www.finantare.gov.md, accesat Februarie, 2018

indicație geografică protejată (I.G.P.) Programul oferă credite și leasing preferențiale pe perioade până la 10 ani întreprinderilor din sectorul viticol, vinicol și lanțul lor valoric (producători de ambalaj, etichete, dopuri, instituții de învățământ și cercetare, etc.), membri ai unei Asociații Regionale de Producători de Vinuri cu I.G.P. Beneficiarii beneficiază și de facilități fiscale și vamale, cum ar fi TVA la cota zero pentru livrarea mărfurilor, lucrărilor și serviciilor; Scutire de taxe vamale și de plata pentru proceduri vamale la importul de mărfuri și servicii. Produsele sunt disponibile prin intermediul a cinci bănci comerciale. Detalii despre condiții de eligibilitate pot fi găsite la <http://winemoldova.md>. Fondurile acestui program nu sunt valorificate pe deplin, aproximativ 1/5 din sumele disponibile. Una din cauze ar fi condițiile nefavorabile înaintate de Băncile comerciale.

Proiectul de Ameliorare a Competitivității (PAC 2) – oferă credite preferențiale pentru întreprinderi private (cu capital privat de min. 75%) pentru investiții orientate spre exporturi directe și indirecte, legate de activitățile în sectoarele agricole, prelucrarea produselor agricole, producerea de bunuri și servicii (cu excepția serviciilor de consultanță), legate direct sau indirect de generarea de venituri din exporturi. Suma totală recreditată exportatorilor indirecti nu va depăși raportul de 30 % din linia de credit. Suma maximală a creditului poate ajunge: - pentru un sub-împrumut pentru proiecte investiționale până la 800 mii USD, iar pentru capital circulant și materie primă până la 500 mii USD. Perioada de grație conform politicii băncii participant, iar Rata dobânzii este flotantă - se determină de către Directoratul Liniei de Credit (semianual). Este posibilă și finanțarea retroactivă a cheltuielilor eligibile, finanțate de băncile eligibile²⁷ în perioada până

la intrarea în vigoare a Liniei de Credit, dar nu mai devreme de 7 mai, 2014.

Bugetul Total - USD: 29,4 mln. Programul este finanțat de un credit și un împrumut de la Grupul Băncii Mondiale. Așa cum aceste surse sunt mai ieftine decât cele din portofoliul băncilor comerciale locale, în mod normal ar trebui să fie acordate la niște dobânzi preferențiale, pentru a stimula investițiile și noile tehnologii. Chiar dacă programul stipulează creditarea pe termen lung - problema care este reiterată permanent IMM - este ne-acordarea creditelor pe perioade mai mari de 2 ani, astfel întreprinzătorii sunt nevoiți să parcurgă procedurile administrative de aplicare încă odată dacă doresc creditare pe 4 ani sau 8 ani. Acestea afectează mult previzibilitatea și planificarea afacerii și în final, avem o rată foarte mică de utilizare a creditelor din surse externe, în special cele din Filiera Vinului și Livada Moldovei.

Majoritatea **PROGRAMELE IFAD**, au avut componente cu credite sau leasing preferențial. Fondul Internațional pentru Dezvoltare Agriculturii a investit în Republica Moldova până în prezent în jur de 101 milioane dolari SUA (detalii www.ifad.md):

I. Proiectul de Finanțare Rurală și Dezvoltare a Întreprinderilor Mici	8,0 mln \$,
II. Proiectul de Revitalizare a Agriculturii	15,5 mln \$
III. Programul de Dezvoltare a Afacerilor Rurale	13,7 mln \$
IV. Programul de Servicii Financiare Rurale și Marketing	13,2 mln \$
V. Proiectul Servicii Fin-re Rurale și Dez-rea Businessului Agricol	24,5 mln \$
VI. Programul Rural de Reziliență Economico-Climatică Incluzivă VI	26,1 mln \$

²⁷ BC "Fincombank" S.A., BC "Comerțbank" S.A, BC "ProCredit Bank" S.A, BC "Mobiasbanca" S.A. Groupe Societe Generale, Info: Directoratul Liniei de Credit (DLC), Tel. 022 23-82-46, email:dlcminfin@arax.md, <http://www.mf.gov.md/istitutii/DLC/proiectenoi>

IFAD VI – pentru IMM- a oferit credite preferențiale pentru finanțarea investițiilor agricole ale IMM pentru toate activitățile agricole rurale generatoare de venit. Suma unui credit putea fi max 150 mii USD. Contribuția beneficiarilor fiind de cel puțin 25% din valoarea împrumutului. Rata dobânzii: 8.9 în MDL; 4.85 în USD; 4.85 în EUR, cu termen de creditare până la 8 ani, cu o perioadă de grație de până la 4 ani. Disponibil prin băncile comerciale selectate de IFAD în baza unor criterii de evaluare și monitorizare. Sursele de finanțare erau din Fondul Internațional pentru Dezvoltarea Agricolă (IFAD) și Guvernul Republicii Moldova prin Directoratele Liniilor de Credit.

GRANTURI

Cel mai atractiv - instrument de susținere și stimulare sunt **Granturile** – finanțarea nerambursabilă. Guvernul Republicii Moldova, cu suportul partenerilor de dezvoltare și instituțiilor financiare internaționale are câteva programe care acordă Granturi. În tabelul de mai jos sunt prezentate programele, care au componente de granturi. Majoritatea granturilor sunt oferite fiind condiționate de co-finanțare, acesta variind de la 10% până 60-70%.

PARE 1+1 – Unul din cele mai mediatizate și cunoscute programe, care are drept scop mobilizarea resurselor umane și financiare ale lucrătorilor emigranți moldoveni în dezvoltarea economică durabilă a țării prin stimularea înființării și dezvoltării unei afaceri de către lucrătorii emigranți și beneficiarii de remitențe. Programul activează în baza regulii „1+1”, astfel încât fiecare leu investit din remitențe va fi suplinit cu un leu în forma de Grant din cadrul programului. Beneficiarii de granturi pot fi lucrători emigranți, cetățeni ai R. Moldova și beneficiarii de remitențe, rude de gradul I. Conform rezultatelor implementării Programului „PARE 1+1” în perioada 2010-2017 la Program s-au **înregistrat 2254 persoane**, dintre acestea **1873 persoane au fost instruite** în domeniul inițierii și dezvoltării

unei afaceri, ceea ce a contribuit la sporirea abilităților de gestionare a unei întreprinderi. Pe parcursul celor șapte ani de implementare, a fost facilitat accesul la finanțare nerambursabilă pentru **1104 întreprinderi**, în sumă de **213,49 mln. lei**. Suma totală a investițiilor planificate în economie constituie²⁸ peste **678,42 mln. lei**.

Granturi pentru Tinerii Antreprenori – PNAET. În anul 2016 au fost aprobate și decontate 31 sub-proiecte în suma totală de 9.17 mil.lei, inclusiv granturi acordate de Ministerul Finanțelor în suma de 3.6 mln lei, Cumulativ, de la începutul derulării Programului 2008 până în 2016 au fost finanțate 1678 de subproiecte ale tinerilor beneficiari în sumă totală de 482.2 mil. lei, inclusiv granturi aferente nerambursabile în mărime de 40 la sută din suma împrumutului – 189.9 mil. Lei, din aceste cota grantului Comisiei Europene constituie 135.2 mil. lei sau 71.2 %. Obiectivele de bază și impactul social al programului este vizibil, după ca în program a fost introdus - componenta III – monitorizare post-finanțare, iar rolului tinerilor în viața social-economică a țării, devenind o pârgie eficientă în capitalizarea inițială a afacerilor lor private. Interesul tinerilor față de Program este înalt și contribuie la înființarea entităților economice de scară mică în localitățile rurale, la crearea a noi locuri de muncă, sau menținerea celor existente, astfel susținând dezvoltarea potențialului economic al localităților rurale și diminuarea sărăciei. Participarea la program a femeilor tinere rămâne a fi în jur de 30%. Beneficiarii finali au raportat crearea și menținerea a circa 2400 locuri de muncă, inclusiv în anul 2016 circa 35 locuri²⁹.

Granturi pentru Tinerii Antreprenori – IFAD - Tinerii antreprenori din mediul rural pot beneficia de trei categorii de granturi - i) Grant pentru stimularea investițiilor în lanțurile valorice susținute în cadrul Programelor IFAD, ii) Grant (cu porțiuni de credit) pentru dezvoltarea

²⁸ Raportul ODIMM, 2016

²⁹ mf.gov.md/sites/default/files/raportul_2016.docx

Tabel 13 Lista programelor care ofera Granturi

Denumirea programului	Disponibil prin	Finanțator	Buget USD	Buget EUR	Buget MDL
PROGRAMUL (PRRECI IFAD VI)	- BC "Moldova-Agroindbank" - BC "Fincombank" S.A.	(IFAD)	12,7 mln		
PROIECTUL AMELIORAREA COMPETITIVITĂȚII: PAC-2 (Granturi)	(UIPAC).	BM/AID	3,0 mln		
PROIECTUL AGRICULTURA COMPETITIVĂ (MAC-P): "MDT"	Agenția pentru Intervenții și Plăți în Agricultură (AIPA).	Banca Mondială, GEF	3,0 mln		
DEZVOLTAREA AFACERILOR INOVATOARE PENTRU O CREȘTERE ECONOMICĂ LA NIVEL LOCAL	PNUD Moldova .	Ministerul Afacerilor Externe al Norvegiei	1,6 mln		
PROGRAMUL (IFAD VI) - INFRASTRUCTURĂ, AGRICULTURĂ CONSERVATIVĂ ȘI LANȚURI VALORICE	UCIP-IFAD.	(IFAD) Fondul Global de Mediu (GEF)	3,8 mln 4,6 mln		
PROGRAMUL DE STAT DE STIMULARE A PARTICIPĂRII LA TÎRGURI ȘI EXPOZIȚII	(ODIMM)	Bugetul Public Național			
PROGRAMUL HORIZON-2020 AL UE	Aplicare online	Uniunea Europeană		80,0 mln	
PROGRAMUL COSME AL UE	Aplicare online.	Uniunea Europeană		2,3 mln	
ECHIPA DE SUSȚINERE A MICULUI BUSINESS MOLDOVA	BERD, oficiul Chișinău	Guvernul Suediei, Uniunea Europeană			
PROGRAMUL DE PARTENERIATE DE AFACERI PUBLIC-PRIVATE	Biroul Agenției Austriece pentru Dezvoltare în RM	Agenția Austriacă pentru Dezvoltare			

Denumirea programului	Disponibil prin	Finanțator	Buget USD	Buget EUR	Buget MDL
CONCURSUL PROIECTELOR DE TRANSFER TEHNOLOGIC	• Agenția pentru Inovații și Transfer Tehnologic...	Academia de Științe a Moldovei (Bugetul Public Național)			10,0 mln
PROIECTUL PENTRU COMPETITIVITATEA AGRICULTURII ÎN MOLDOVA SECTORUL HORTICOL	• (AIPA)	Banca Mondială, Guvernul Suediei	7,0 mln		
PROIECTUL PENTRU COMPETITIVITATEA AGRICULTURII ÎN MOLDOVA PRACTICI CONSERVATIVE	• (AIPA)	Fondul Global de Mediu, Banca Mondială	3,0 mln		
*PROGRAMUL DE ATRAGERE A REMITENȚELOR ÎN ECONOMIE - PARE 1+1	• (ODIMM)	Bugetul Public Național, Uniunea Europeană			85,6 mln
PROGRAMUL FEMEII ÎN AFACERI	• ODIMM	Bugetul Public Național, Uniunea Europeană			51,5 mln
Total Resurse			38,7	124,3	147,1

afacerilor agricole și neagricole în mediul rural și iii) Grant pentru rambursarea cheltuielilor aferente activităților de promovare a companiilor finanțate în cadrul programelor IFAD V și IFAD VI. Activitățile destinate tinerilor antreprenori au fost lansate în anul 2015 și sunt disponibile până la 30 iunie 2018, 15 mai 2018 - termenul limită de depunere a documentelor.

Granturi pentru reabilitarea și înființarea fâșiilor de protecție forestiere și silvo-pomicole – IFAD Programul este orientat pentru reabilitarea perdelelor forestiere de protecție, pentru acoperirea costurilor de reabilitare, pentru proiectarea lucrărilor de reabilitare, dar nu mai mult de 1200 dolari SUA per ha. De asemenea programul oferă granturi pentru acoperirea

costurilor de înființare, în baza proiectelor de execuție pentru proiectarea lucrărilor de înființare, dar nu mai mult de 3000 dolari SUA per ha. Suprafața reabilitată sau plantăm per un beneficiar nu va depăși 10 ha atât pentru agenții economici cit și pentru APL. Granturile aprobate se rambursează după efectuarea lucrărilor de înființare/reabilitare. Beneficiarii de granturi vor contribui cu 10 % (în bunuri sau servicii) din costul total al lucrărilor la etapa de înființare / reabilitare a perdelelor forestiere.

Granturi investiționale MAC-P "Acces la piețele de desfacere"³⁰ - Programul vizează

³⁰ <http://aipa.gov.md/ro/content/linia-de-granturi-investi%C8%9Bionale-%E2%80%9Ddaccess-la-pie%C8%9Bele-de-desfacere%E2%80%9D>

îmbunătățirea performanțelor producătorilor agricoli prin crearea grupurilor de producători, sporirea competitivității producției horticole și îmbunătățirea infrastructurii post-recoltă și, în final, facilitarea și diversificarea accesului pe piețele de desfacere. În cadrul acestui program, grupurile de producători constituite din cel puțin 5 membri (persoane juridice și/ sau persoane fizice) cu activitate individuală de cel puțin 3 ani în sectorul *horticol* pot beneficia de suport financiar nerambursabil de până la 350 mii dolari SUA, dar nu mai mult de 50% din costurile eligibile. Totodată, grupurile de producători, anterior finanțate în cadrul MAC-P, vor fi eligibile pentru accesarea granturilor suplimentare până la plafonul de 350 000 dolari SUA. Programul este susținut din surse creditate de la Banca Mondială și surse nerambursabile de la Fondul Global de Mediu.

MAC-P MDT "Managementul durabil al terenurilor"³¹ - Grantul post – investițional va rambursa 50% din valoare investiției eligibile, cu un plafon de 20 000 dolari SUA per producător agricol. Conform prevederilor Programului, își vor putea rambursa investiția fermierii care, începând cu 1 noiembrie 2016, au procurat utilaje/mașini agricole noi, anul producerii cărora începe cu 2015 și au aplicat, după data de 1 noiembrie 2016, practici de management durabil al terenurilor, precum tehnologii No-till și Strip-till, fâșii vegetative de filtrare, cultivare pe contur, management integrat al dăunătorilor, perdele forestiere de protecție, măsuri agro-forestiere, măsuri hidrotehnice, sisteme de captare a apei de ploaie, ș.a.

Granturi Programul Femei in Afaceri – ODIMM - PFA – are ca scop oferirea suportului financiar și non-financiar prin acordarea granturilor pentru investiții și servicii relevante pentru dezvoltarea afacerilor gestionate de către femei. Programul este unul pilot și reglementat

prin H.G nr.1064 din 16.09.2016. PFA va fi susținut financiar de proiectul de asistență tehnică pentru implementarea DCFTA și responsabil de implementarea și monitorizarea acestuia este ODIMM. Programul a avut o cerere mare din partea femeilor antreprenoare. Primul apel de granturi s-a încheiat în noiembrie, 2017, ODIMM a recepționat în jur de 200 cereri de finanțare.

	Costuri totale	Suport direct (Granturi)	Costuri administrative
Anul 1	6,4 mil.lei	3,0 mil.lei	3,4 mil.lei
Anul 2	13,1 mil.lei	10,5 mil.lei	2,6 mil.lei
Anul 3	32,0 mil.lei	29,4 mil.lei	2,6 mil.lei

ALTELE

Programul **Promovarea Exportului**, acest obiectiv figurează în legea Bugetului permanent. În 2018 pentru acest program, MIEPO va gestiona un buget de circa 32 de milioane lei, datorită economiilor de circa 10 milioane de lei din bugetul pentru 2017. Obiective declarate ar fi fortificarea elementelor de bază ale cadrului de reglementare pentru atragerea și dezvoltarea investițiilor și promovarea exporturilor, sporirea calității infrastructurii industriale, de transport și comerciale pentru sectoarele orientate spre export, maximizarea beneficiilor economice și de dezvoltare ale investițiilor străine directe prin consolidarea legăturilor cu economia națională, precum și sporirea capacităților de export ale producătorilor autohtoni. Din păcate, nu am găsit nici un raport despre valorificarea bugetelor anuale anterioare, în materie de indicatori, beneficiari, impact. Datele privind executarea BS 2016 ne confirmă că au fost atribuiți 29 milioane lei. Se cunoaște că MIEPO subvenționează diferite evenimente și participări la expoziții internaționale, din păcate nu are un program bine structurat, sistemic, sustenabil pentru a oferi suport exportatorilor sau investitorilor un instrument planificat în vederea promovării și dezvoltării produselor pentru export.

³¹ <http://aipa.gov.md/ro/content/mac-p-mdt-%E2%80%9Dmanagementul-durabil-al-terenurilor%E2%80%9D>

Proiectului „**Agricultura conservativă – dezvoltarea unui sistem durabil de gestionare a solurilor în Republica Moldova**”, a fost semnat la 7 martie 2017. Procedurile interne de intrare în vigoare din partea Republicii Moldova au fost îndeplinite, odată cu intrarea în vigoare a Decretului Președintelui Republicii Moldova nr. 209 din 6 iunie 2017 privind promulgarea Legii nr. 96 din 2 iunie 2017 pentru ratificarea Acordului de grant, întocmit prin schimb de note sus-numit. Bugetul proiectului constituie 500 milioane yeni (aproximativ 4,8 mln USD).

Fondul de susținere a rezidenților incubatoarelor de afaceri unite în Rețeaua Incubatoarelor de Afaceri (RIAM- <http://riam.odimm.md/>). Din rapoartele ODIMM, aflăm despre Utilizarea Fondului de Susținere a Rezidenților, care menționează despre 41 agenți economici din cadrul Incubatoarelor de Afaceri care au beneficiat de finanțare în sumă totală de 2 146 700 lei. Suma maximă a creditului este de 60 000 lei și este acordată fără procente și comisioane pe perioada de incubare. Suma totală a Fondului fiind de 2.760.000 miliarde

EVALUAREA CALITATIVĂ A STIMULENTELOR

În paralel cu studierea legislației, documentelor, rapoartelor și informațiilor disponibile public, a fost efectuat un Sondaj privind Stimuletele economice acordate în Republica Moldova. Profilul respondenților a fost ales de autor, ca fiind IMM active (i.e. participante la Fabricat în Moldova, Programul Femei în Afaceri, exportatori și potențiali exportatori).

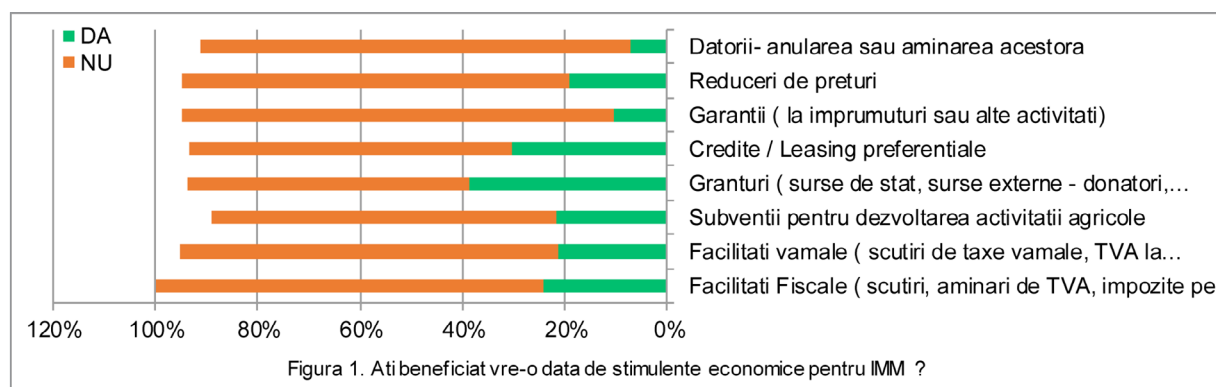
Sondajul a fost efectuat online, utilizând instrumentul Survey Monkey³², chestionarul a fost compus din 20 de întrebări și timpul mediu de completare a fost de 14 minute. Chestionarul a fost transmis la 1500 de întreprinderi și rata de răspuns a fost de 5% - **total respondent 70 de întreprinderi**, inclusive câteva asociații de profil. Considerăm numărul întreprinderilor destul de reprezentativ, iar opiniile acestor întreprinderi sunt reflectate în concluzii și recomandările acestui studiu.

La sondaj au participat companii din 21 localități, 40 % au fost din municipiul Chișinău, iar restul din alte 20 raioane ale republicii,

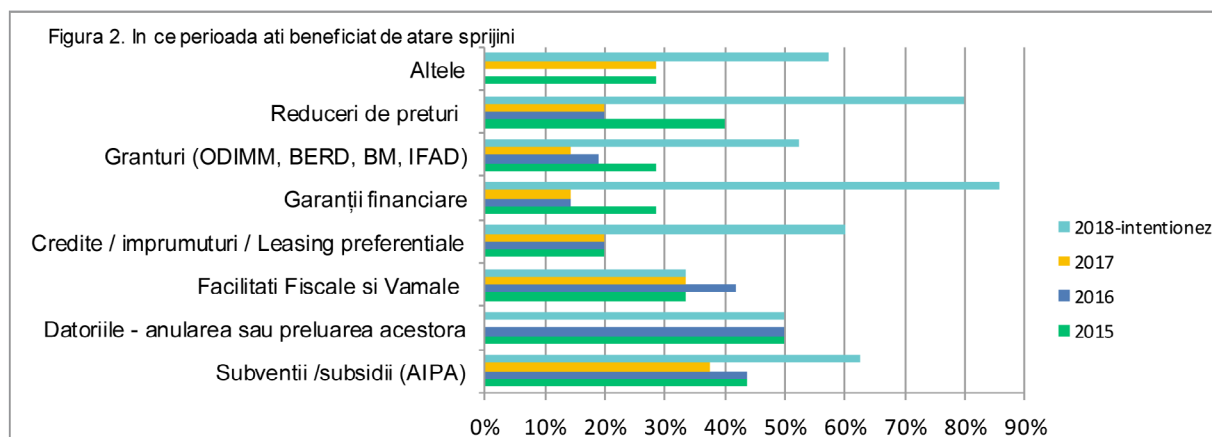
reprezentând întreg teritoriul țării, și diferite genuri de activitate, 45 % din respondenți activează în industria prelucrătoare, 35 % în domeniul agriculturii și restul în domeniul prestării serviciilor.

După mărimea lor întreprinderile respondente în jur de jumătate sunt întreprinderi micro cu până la 9 salariați și o în jur de 80% au o cifra de afaceri mai mică de 3 mln. lei, iar celelalte 40 % - întreprinderi mici și 10% - mijlocii. Cele mai multe întreprinderi, în jur de 40% au beneficiat vre-o dată de granturi sau de credite preferențiale, iar în jur de 10-20 % au beneficiat și de alte stimulente, cum ar fi facilități fiscale, vamale, garanții financiare, subvenții și altele menționate în Figura 1.

Jumătate dintre respondenți au comunicat despre faptul că au beneficiat de careva stimulente economice în ultimii ani sau intenționează să beneficieze și în an.2018. Observăm din Figura 2 că există o cerere mare pentru credite preferențiale, garanții financiare,

³² Web link <https://www.surveymonkey.com/r/stimuleconom>

granturi și reduceri de prețuri și companiile intenționează să aplice pe parcursul anului curent. De asemenea aproape jumătate (44%) dintre beneficiarii de suport financiar au menționat că NU ar dezvoltat afacerea FARA acest suport financiar.

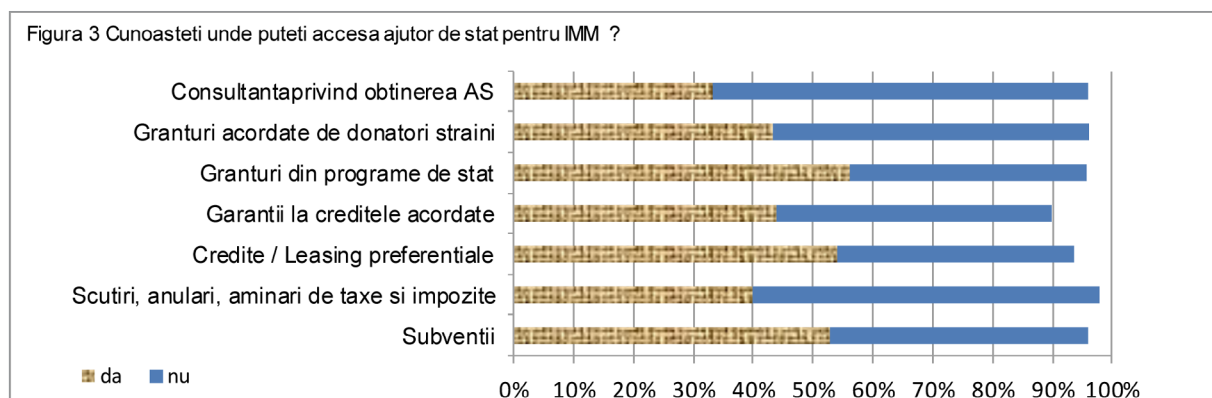
Cele mai cunoscute și menționate instituții, ca furnizoare de stimulente economice sau ajutor de stat, sunt ODIMM, AIPA, urmate de Ministerul Finanțelor și Inspectoratul Fiscal, AIT'T, dar și partenerii străini – USAID, IFAD, PNUD. S-au înregistrat și cazuri când întreprinderile cu cunosc instituția care acordă stimulentele sau o confundă cu echipa de implementare a programului.

Cealaltă jumătate de respondenți care nu au solicitat sau nu reușit să beneficieze de un careva suport, menționează în lista temerilor sau problemelor pe care le-au întâmpinat lipsa gajului pentru creditele preferențiale (31% dintre aceștia), lipsa încrederii sau a

succesului în obținerea unei finanțări (29 %), lipsa informației despre acordarea ajutorului de stat (22 %) și lipsa de cunoștințe privind oportunitățile de finanțare (11%).

Surprinzător, dar raportarea financiară și lipsa personalului care s-ar ocupa de cererile de finanțare nu reprezintă impedimente pentru grupul de respondenți. IMM mai mult duc o lipsă de informare despre UNDE pot accesa granturi, subvenții, credite preferențiale, inclusiv consultanța pentru facilitarea accesării ajutorului de stat disponibil (Figura 3). Numărul celor care au și-au elaborat un plan de afaceri este destul de mare în comparație cu anii precedenți – 63 % din respondenți au confirmat despre elaborarea unui plan de afaceri sau a cererii de finanțare pentru accesarea stimulentei economice disponibile.

Cercetarea noastră a avut ca scop de asemenea să identifice - ce tip de sprijin financiar au nevoie IMM pentru a-și dezvolta afacerile în vederea

producerii sau prestării serviciilor pentru export în spațiul european în condițiilor Acordului de Liber Schimb cu UE (DCFTA). IMM au solicitat diverse instrumente de sprijin din parte statului, și anume:

- Suport financiar (scutiri, granturi) pentru procurarea utilajului sau reutilizarea procesului de producere, utilaj de laborator;
- Ajutor pentru promovare pe piețele străine, participare la expoziții, sprijin în cooperare;
- Instruire despre și consultanță în aprecierea prețului mărfii propuse la export, consultații juridice la formarea contractelor de export pe dimensiunile vamale;
- Forță de muncă calificată, suport pentru brevetarea invențiilor;
- Facilitarea procedurilor vamale și a transportului;
- Micșorarea TVA în lanțul valoric alimentar (de la producere până la prestarea serviciilor de alimentație publică)
- Mai corect - IMPORT în țara al pieselor și accesoriilor, deoarece p/u a procura și instala la utilajul tehnologic din RM - suntem tratați - DUBLA DESTINAȚIE și e FOARTE INCORECT față de agenții economici din RM
- Granturi și credite preferențiale, garanții bancare;

- Programe de suport, consultanță și certificare, suport financiar pentru dezvoltarea departamentelor de marketing și vânzări;
- Corectitudine și ne-intervenția în treburile companiilor, (i.e o companie a spus ca a fost distrusă de către autoritățile locale de nivel I și II prin solicitarea de a presta servicii fără plată).

Prin intermediul sondajului s-a încercat aprecierea relevanței și utilității măsurilor de sprijin așa cum sunt ele atribuite în prezent conform Regulamentului de acordare a subvențiilor producătorilor agricoli. Observăm că necesitatea consultanței și consilierii în dezvoltării afacerii și obținerii sprijinului de la stat sunt la fel de importante ca și sprijinul acordat pentru procurarea tehnicii, utilajului agricol și convențional, echipamentului No-Till și Mini-Till. În același exercițiu observăm că stimularea consolidării terenurilor agricole și subvenționarea utilizatorilor de produse de uz fitosanitar (pesticide) și de fertilizanți (îngrășăminte minerale) sunt irelevante și sunt considerate că distorsionează concurența (vezi Figura 4).

Mai mult de jumătate (57%) dintre respondenți au menționat că punerea în aplicare a Acordului de liber schimb cu UE (a. 2016) a avut un impact important și moderat pozitiv asupra

Figura 4. Care măsuri de sprijin acordate de AIPA, sunt cele mai relevante?

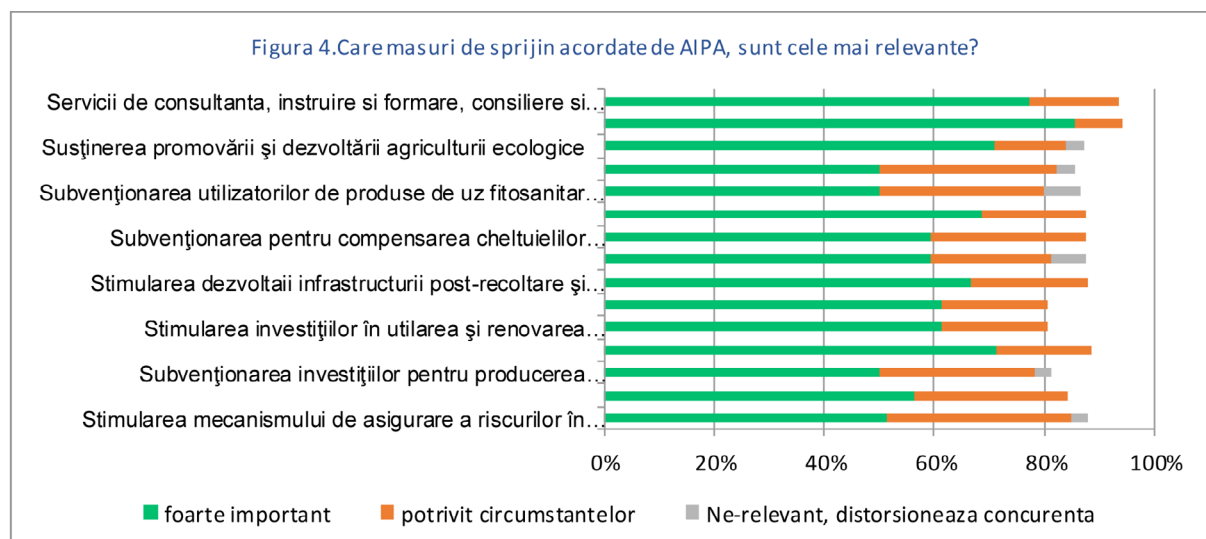
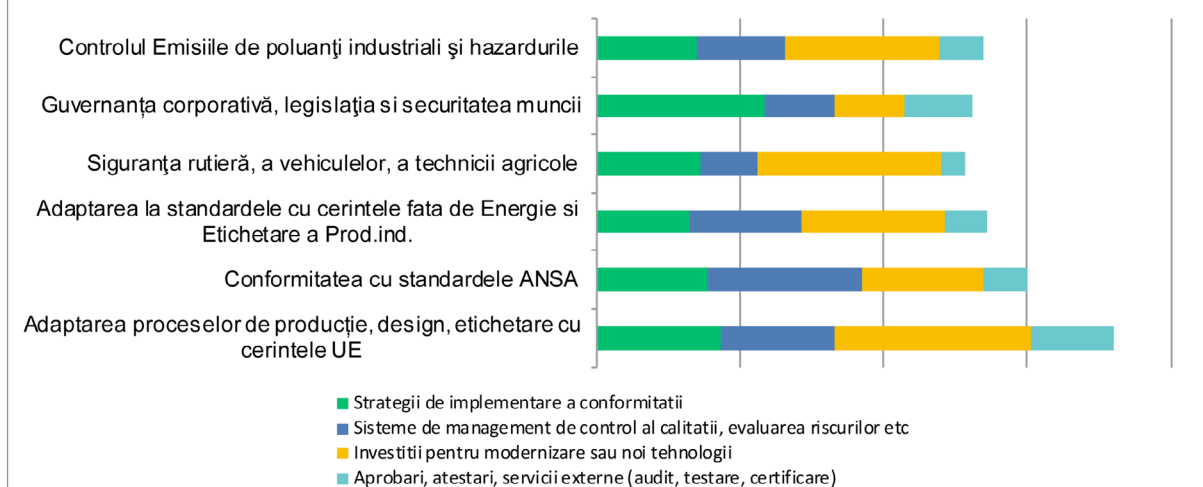

Figura 5: Care sunt NECESITĂȚILE companiei în contextul asocierii la UE:

afacerii lor, în același timp 38% au spus că intrarea în vigoare a acordului de asociere nu le-a afectat de loc afacerea.

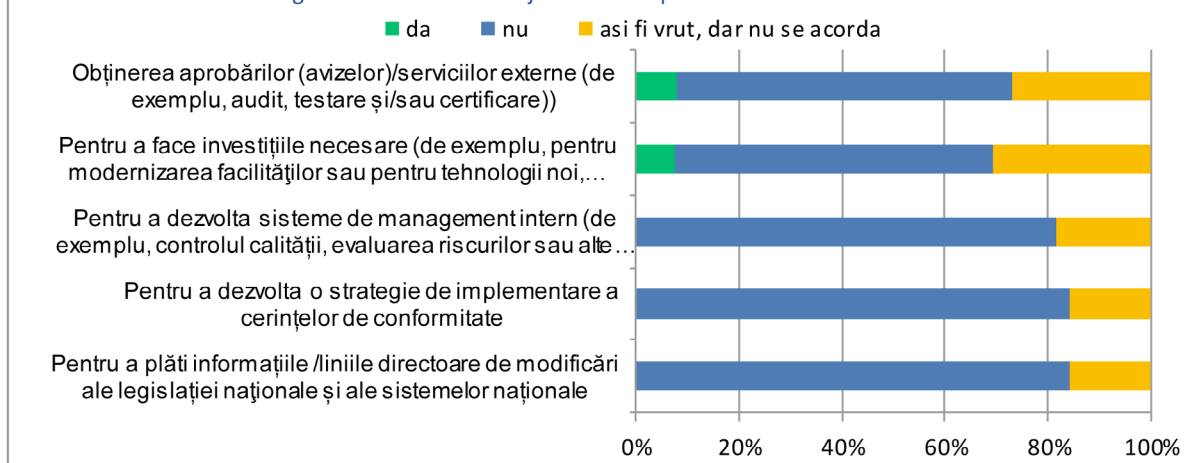
Companiile care își doresc o ajustare la noile reglementări, însă au nevoie de strategii de implementare a conformității la cerințele noi, implementarea sistemelor de management al controlului calității, și o mare necesitate de investiții pentru modernizarea utilajului și tehnologiilor noi. De asemenea în jur de 70% din companiile care au își doresc schimbarea au menționat că nu au resurse umane și competențe pentru implementarea acestora.

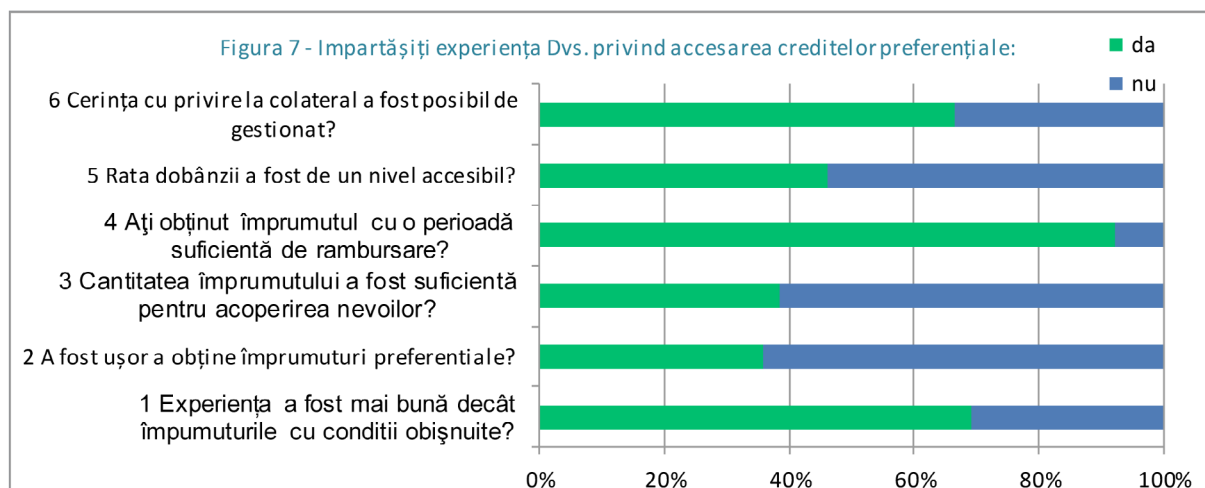
Cu toate că majoritatea programelor de asistență tehnică și scheme de ajutor de minim ar putea

acoperi careva dintre necesitățile companiilor legate de racordarea și ajustarea afacerii la noile cerințe, majoritatea IMM respondente nici nu au solicitat ajutor de la furnizorii corespunzători pentru obiectivele sus-menționate. Dovada pasivității și inerției IMM-urilor se vede în datele prezentate în Figura 6. Iar la întrebarea dacă ar fi în stare să acceseze finanțare externă pentru aceste schimbări (de ex. să obțină împrumuturi bancare, capital propriu) între 50%-60% au răspuns afirmativ, însă majoritatea

Fiecare al treilea respondent a confirmat despre faptul că a avut o experiență de creditare preferențială, deoarece este bine cunoscut că majoritatea provocărilor sunt întâlnite la momentul accesării sau implementării acestei

Figura 6. Ați SOLICITAT ajutor de stat pentru astfel de schimbări?

măsuri, respondenții au fost întrebați despre experiența lor în comparație cu accesarea creditelor la condiții normale de piață (Figura 7). Chiar dacă experiența mai multora a fost mai bună, mai mult de jumătate au menționat că nu a fost ușor de obținut și nu a fost suficient pentru necesitățile propuse, și ratele dobânzilor au fost, de asemenea, considerate mai puțin accesibile.

În jur de 80% din respondenți nu cunosc unde să se adreseze după servicii de consultanță pentru

a obține sprijin privind dezvoltarea afacerii lor pentru a beneficia de avantajele Acordului de liber schimb cu EU/ DCFTA, iar 12 % - nici nu cred că astfel de servicii sunt disponibile. La întrebarea - Dacă serviciile de consultanță ar fi disponibile? – 35% ar fi dispus să plătească pentru astfel de servicii în scopul accesării unei finanțări mai bune pentru afacerea lor, iar 43% optează pentru opțiunea rambursării parțiale a acestora.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Moldova este țara fabrică de stimulente economice sub diverse instrumente, scheme, inclusiv ajutoare individuale acordate de atât de către autoritățile publice centrale cât și de către autoritățile publice locale.

Stimulentele economice, în special ajutoarele de stat, cele mai deseori sunt oferite sub forma renunțării bugetare decât sub forma cheltuielilor bugetare. Spectrul acestor renunțări se referă la serie foarte mare de cazuri, circa peste 60 situații în care se acordă – scutiri, amânări, reduceri, etc. de taxe, impozite, prețuri de vânzare a patrimoniului public. Principalul furnizor de ajutor de stat la categoria scutiri, reduceri, amânări sau eşalonări la plata impozitelor și taxelor este Serviciul Vamal deținând 99.53% din ajutorul raportat la această categorie.

Mecanismului de acordare a ajutorului de stat în țară este determinat de următoarele provocări: i) neconcordanța în ce privește acordarea anterioară a ajutorului de stat cu prevederile legislației în vigoare și a aquis-ului comunitar; ii) transparența redusă a mecanismelor de acordare a ajutorului de stat atât cel anterior cât și cel exterior; iii) insuficiența fundamentării deciziei acordării ajutorului de stat pe o analiză economică a efectelor acestuia.

Resursele de care dispune statul sunt limitate pentru a realiza în practică politicile și obiectivele sale economice, de aceea este necesar ca deciziile să fie transparente, controlate și monitorizate. Stimulentele economice trebuie acordate numai dacă este ales instrumentul potrivit pentru atingerea unui obiectiv bine definit,

crează impulsurile corecte pentru dezvoltarea economică, sunt bine proporționate, iar distorsionarea pe care o poate aduce concurenței este foarte redusă.

Transparentizarea atribuirii dreptului de gestiune a patrimoniului public va asigura stoparea gestiunii ineficiente a acestuia și oferirea reducerilor de preț fără o bază legală a acestora.

La moment, dreptul de prestare a serviciilor de interes economic general este atribuit în mod discreționar, nu sunt organizate concursuri deschise și transparente, nu sunt stabiliți indicatori de calitate și performanță în schimbul milioanele de lei acordate acestor operatori. S-a încercat prin mai multe proiecte cu finanțare externă crearea PPP, ca mecanism de atragere a investițiilor și de asigurare a prestării calitative și eficiente a SIEG, însă în foarte puține cazuri avem istorii de succes, deoarece există cealaltă opțiune în paralel care este mult mai convenabilă.

Turismul este un sector, unde este nevoie de intervenția statului, pentru ca acesta necesită investiții mari și recuperarea acestora poate avea loc doar peste câteva zeci de ani. Obiectivul de dezvoltarea a turismului, nu se regăsește în prioritățile autorităților în vederea susținerii acestuia cu surse financiare. În anul 2018 Capitala Mondială a Turismului Vinicol³³, sub egida ONU, este desemnată Republica Moldova. Pe lângă chemarea Ministerului

³³ Comunicat de presa, MEI, 2 februarie, 2018, <http://mei.gov.md/ro/content/chiril-gaburici-anul-2018-trebuie-sa-fie-anul-ospitalitatii-republica-moldova>

Economiei și infrastructurii de a promova mai mult Moldova peste hotare și a dezvolta turismul regional și agrar, este nevoie de un program, schemă de ajutor de stat pentru a susține obiectivele declarate.

Recomandări: De a aproba un program, care să includă diferite scheme de ajutor de stat (subvenții, granturi, garanții financiare, credite preferențiale) pentru susținerea proiectelor turistice.

Sumarizând cele 3 părți ale cercetării noastre, au fost identificate următorii factori care asigură eficiență și succes pentru toate părțile implicate³⁴:

- a. O schema de stimulente ar trebui să fie deschisă pentru toate dimensiunile întreprinderilor și să acorde o atenție deosebită nevoilor speciale ale IMM-urilor,
- b. Orice sistemul de stimulente ar trebui să aibă criterii clare de atribuire și ar trebui conceput astfel încât să fie cât mai ușor de utilizat, pentru a menține sarcinile administrative scăzute atât pentru întreprinderile participante, cât și pentru furnizorii care oferă stimulente.
- c. Dacă stimulentele trebuie să vizeze un număr mare de întreprinderi, cele mai eficiente vor fi stimulentele de asigurare sau cele bazate pe impozitare cu criterii precis definite, așa zisul sistem închis.
- d. Dacă stimulentele sunt orientate pentru promovarea soluțiilor inovatoare schemele de subvenții sunt cele mai eficiente.

Stimulente fiscale: Stimulentele fiscale trebuie să fie aprobate prin lege și consultate public

corespunzător, preferabil să fie toate aprobate în Codul Fiscal. În cazul în care stimulentele fiscale sunt negociabile și oferite prin hotărâri, decizii reglementări și alte acte de genul acestora, ele scapă de supraveghere și devin predispuse la influențe nejustificate. Criteriile de eligibilitate pentru acordarea stimulentei fiscale trebuie să fie clar definite și ușor de verificat pentru a permite o abordare bazată pe reguli. Este esențial ca ministerele și agențiile implicate în acordarea de stimulente fiscale să-și coordoneze activitățile lor.

Autoritatea supremă și unică de a adopta stimulente fiscale la nivel național trebuie să fie Ministerul Finanțelor, iar Inspectoratul fiscal, ca administrație a veniturilor, ar trebui să se ocupe de punerea în aplicare a schemelor de stimulare fiscală, fiind autoritatea unică, cu expertiza și experiența necesară în vederea executării legislației fiscale, a cărei stimulentele sunt parte.

La acordarea stimulentei economice, furnizorii trebuie să țină cont de următoarele aspecte:

- Sa identifice sectoarele-cheie, cu luarea în considerare a potențialului de care dispun aceste sectoare și de perspectivele zonale ale economiei;
- Să raporteze ajutoarele oferite la prioritățile sociale: demografie, calitatea vieții, instruire, cultură, circulația persoanelor (turism, transport), protecția mediului și alte obiective în strategia de dezvoltare a țării;
- Să selecteze resurse financiare ce pot fi mobilizate pentru susținerea proiectelor considerate prioritare și să analizeze fezabilitatea acestor proiecte investiționale în vederea acordării sprijinului strict în conformitate cu necesitățile reale;
- Să evalueze impactul ajutorului de stat, precum analiza ex ante și ex post și să

³⁴ https://osha.europa.eu/en/tools-and-publications/publications/reports/economic_incentives_TE3109255ENC

coreleze durata și intensitatea ajutorului de stat cu durata de recuperare a investițiilor;

- Să concentreze ajutorul de stat mai mult pe obiective orizontale și ajutoare pentru dezvoltare regională - decât pe anumite sectoare ale economiei care trebuie să funcționeze fără sprijin public (SIEG, feroviar, apă și canalizare);
- Să reducă ponderea ajutorului de stat acordat sub formă de renunțări la venituri bugetare (scutiri, reduceri, amânări) și să majoreze ajutoarelor acordate sub formă de cheltuieli bugetare (fonduri de susținere a antreprenoriatului, investiții în tehnologii și echipamente moderne, garanții financiare și credite preferențiale);
- Să elimine acordarea ajutorului individual și să crească numărul de măsuri acordate prin scheme de ajutor de stat, transparente și deschise tuturor operatorilor economici care doresc să aplice.

Conform politicii europene actuale în domeniul ajutorului de stat, se impun câteva cerințe principale:

- ajutorul de stat trebuie să fie mai redus, mai bine orientat și cu un potențial mai redus de distorsionare a concurenței;
- este necesară o abordare economică clară și precisă;
- procedurile trebuie să fie mai eficiente și să prezinte mai multă predictibilitate;
- gradul de transparență trebuie să fie mai mare.

Experiența internațională: indiferent de structura și obiectivul social, introducerea

stimulentei economice este o decizie politică pentru fiecare țară și el nu poate fi recomandat de a fi preluat întocmai.

Cele mai bune practici pentru evaluarea eficienței a stimulentei fiscale recomandă autorităților să întreprindă trei pași incontestabili³⁵:

- Elaborarea unui plan, inclusiv parlamentarii trebuie să introducă procese pentru a evalua în mod regulat rezultatele stimulentei fiscale majore. Planurile de evaluare trebuie să fie bine concepute și să asigure examinarea întregului portofoliu de stimulente oferite de stat, iar personalul trebuie să fie imparțial cu expertiză relevantă, și însărcinat cu analize, iar revizuirile să aibă loc pe baza unui plan strategic.
- Măsurarea impactului. Evaluările de înaltă calitate trebuie să estimeze cu atenție rezultatele stimulentei atât pentru bugetul de stat, cât și pentru economie în general. În acest scop, evaluatorii trebuie să estimeze măsura în care stimulentele au schimbat cu succes comportamentul de afaceri, vis-à-vis de recompensarea aceea ce ar companiile ar fi făcut oricum, și
- Informarea sau mediatizarea politicilor alese. Atât parlamentarii și executivul ar trebui să utilizeze rezultatele evaluărilor pentru a îmbunătăți eficacitatea stimulentei fiscale acordate. Îmbunătățirea politicilor este mai mult probabilă atunci când schema este un proces formal, asigurând că parlamentarii vor lua în considerare rezultatele - de exemplu, prin organizarea de audieri legislative privind evaluările.

³⁵ http://www.pewtrusts.org/-/media/assets/2017/05/edti_how_states_are_improving_tax_incentives_for_jobs_and_growth.pdf?la=en

BIBLIOGRAFIE

Legislația, regulamente și instrucțiuni privind ajutorul de stat

- LEGE Nr. 179 din 21.07.2016 cu privire la întreprinderile mici și mijlocii, în vigoare : 16.12.2016
- LEGE Nr. 139, din 15.06.2012 Cu privire la ajutorul de stat,³⁶
- LEGE Nr. 169 , din 20.07.2017 - Programului național în domeniul concurenței și ajutorului de stat - 2017–2020
- LEGE Nr. 276, din 16.12.2016, cu privire la principiile de subvenționare a producătorilor agricoli
- HG Nr. 455, din 21.06.2017, cu privire la Fondului Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural si
- Regulamentul privind condițiile, ordinea și procedura de acordare a mijloacelor Fondului Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural
- Hotărârea Consiliului Concurenței Nr. 5 din 27.12.2016 pentru modificarea și completarea unor hotărâri ale CC
- Regulamentul privind forma de notificare, procedura de examinare și adoptare a deciziilor cu privire la ajutorul de stat Aprobate prin Hotărârea Plenului Consiliului Concurenței nr. 1 din 30 august 2013
- Regulamentul privind ajutorul de minimis aprobat prin Hotărârea Plenului Consiliului Concurenței nr.2 din 30 august 2013
- Regulamentului privind Registrul ajutorului de stat
- Regulamentul privind ajutorul de stat pentru dezvoltare regională aprobat prin Hotărârea Plenului Consiliului Concurenței nr.4 din 30 august 2013
- Regulamentul privind ajutorul de stat pentru instruirea angajaților și pentru crearea de noi locuri de muncă aprobat prin Hotărârea Plenului Consiliului Concurenței nr.5 din 30 august 2013
- Regulamentul privind ajutorul pentru salvarea beneficiarilor aflați în dificultate aprobat prin Hotărârea Plenului Consiliului Concurenței nr.6 din 30 august 2013
- Regulamentul privind ajutorul de stat pentru înființarea de întreprinderi de către femeile antreprenor aprobat prin Hotărârea Consiliului Concurenței nr.7 din 30 august 2013
- Regulamentul privind ajutorul de stat pentru cercetare, dezvoltare și inovare aprobat prin Hotărârea Plenului Consiliului Concurenței nr.8 din 30 august 2013
- Regulamentul privind ajutorul de stat pentru protecția mediului aprobat prin Hotărârea Plenului Consiliului Concurenței nr.9 din 30 august 2013
- Regulamentul privind ajutorul de stat acordat întreprinderilor mici și mijlocii aprobat prin Hotărârea Plenului Consiliului Concurenței nr.10 din 30 august 2013
- Regulamentul privind ajutorul de stat acordat beneficiarilor ce prestează servicii de interes economic general aprobat prin Hotărârea Plenului Consiliului Concurenței nr.11 din 30 august 2013
- Regulamentul privind ajutorul de stat destinat să remedieze o perturbare gravă a economiei aprobat prin Hotărârea Plenului Consiliului Concurenței nr.12 din 30 august 2013

³⁶ <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=344389&lang=1>

- Regulament privind evaluarea ajutorului de stat acordat pentru finanțarea aeroporturilor și ajutorului la înființare pentru companiile aeriene
- Regulamentul privind evaluarea ajutorului de stat acordat pentru dezvoltarea rapidă a rețelelor de comunicații electronice în bandă largă
- Regulamentul privind evaluarea ajutorului de stat acordat pentru sectorul siderurgic
- Regulamentul privind evaluarea ajutorului de stat acordat pentru serviciile publice de radiodifuziune
- Regulamentul privind evaluarea ajutorului de stat acordat pentru filme și alte opere audiovizuale
- Regulamentul privind evaluarea ajutorului de stat acordat pentru serviciile publice de transport feroviar și rutier de călători
- Regulamentul privind evaluarea ajutorului de stat acordat pentru societățile de administrare a navelor
- Regulamentul privind evaluarea ajutorului de stat acordat pentru serviciile poștale
- Regulamentul privind evaluarea ajutorului de stat acordat pentru cultură și pentru conservarea patrimoniului
- Regulamentul privind evaluarea ajutorului de stat acordat pentru infrastructurile sportive și pentru infrastructurile de agrement multifuncționale
- Regulamentul privind evaluarea ajutorului de stat pentru întreprinderile de transport feroviar

Rapoarte și evaluări

- AIPA, RAPORT, Sondaj privind obstacolele întâmpinate în procesul de depunere a dosarului spre subvenționare ³⁷
- AIPA, Raport anual de activitate, 2017, http://www.aipa.gov.md/sites/default/files/Raportul%20anual%20activitate%20AIPA_2017.pdf
- AIPA, RAPORT ANALITIC PRIVIND IMPLEMENTAREA MĂSURILOR DE SPRIJIN ÎN ANUL 2016,
- AIPA, Raport privind implementarea obiectivelor Planului de Dezvoltare Strategică, 2016 AIPA, RAPORT TOTALIZATOR PRIVIND IMPLEMENTAREA INDICATORILOR ENPARD, ³⁸
- 2017 INDEX OF INSTITUTE FOR ECONOMIC FREEDOM ECONOMIC FREEDOM, https://www.heritage.org/index/pdf/2017/book/index_2017.pdf
- Options for Low Income Countries' Effective and Efficient Use of Tax Incentives for Investment, A report to the G-20 development Working Group by the IMF, OECD, UN and World Bank.
- How States Are Improving Tax Incentives for Jobs and Growth, A national assessment of evaluation practices. May 2017
- ODIMM, Raport FGC, 2016
- ODIMM, Raport RIAM, 2015
- AIPA

³⁷ data: 04/07/17, accesat 05.01.2018 <http://aipa.gov.md/sites/default/files/Rezultate%20Sondaj%20N2.pdf>

³⁸ http://aipa.gov.md/sites/default/files/raport%20totalizator%20privind%20implemenatarea%20indicatorilor%20enpard_0.pdf

ANEXE

Anexa 1 Subvenții necesare pentru implementarea Strategiei, mii lei (calculată ca o rambursare de 30% din nevoile de investiții)

Nr. d/o	Obiectivele Strategiei	%	2014	2015	2016	2017	2018
1	Creșterea competitivității sectorului agroalimentar, prin restructurarea și modernizarea pieței	50	600 000	660 000	726 000	798 600	878 460
1.1.	Modernizarea lanțului agroalimentar în scopul conformării la cerințele UE privind siguranța alimentelor și cerințele de calitate	80%	600 000	528 000	580 800	638 880	702 768
1.2.	Facilitarea accesului la piețele de capital, de inputuri și outputuri pentru fermieri	10	0	66 000	72 600	79 860	87 846
1.3.	Reformarea sistemului învățământului, cercetărilor științifice și serviciilor de extensiune rurală în sectorul agroalimentar și crearea sistemului de informare integrat în agricultură	10	0	66 000	72 600	79 860	87 846
2	Asigurarea gestionării durabile a resurselor naturale în agricultură	30	360 000	396 000	435 600	479 160	527 076
2.1.	Srijinirea practicilor durabile de gestionare a terenurilor agricole și a apei	70	252 000	277 200	304 920	335 412	368 953
2.2.	Srijinirea tehnologiilor de producție prietenoase mediului, a produselor ecologice, inclusiv a biodiversității	15	54 000	59 400	65 340	71 874	79 061
2.3.	Srijinirea adaptării și atenuării efectelor schimbărilor climatice asupra producției agricole	15	54 000	59 400	65 340	71 874	79 061
3	Îmbunătățirea nivelului de trai în mediul rural	20	240 000	264 000	290 400	319 440	351 384
3.1.	Alocarea investițiilor pentru infrastructura fizică și de servicii din mediul rural	30	72 000	79 200	87 120	95 832	105 415

Nr. d/o	Obiectivele Strategiei	%	2014	2015	2016	2017	2018
3.2.	Creșterea oportunităților de ocupare a forței de muncă în domeniul non-agricol și sporirea veniturilor în mediul rural	50	120 000	132 000	145 200	159 720	175 692
3.3.	Stimularea implicării comunității locale în dezvoltarea rurală	20	48 000	52 800	58 080	63 888	70 277
	Total necesar SUBVENTII		1 200 000	1 320 000	1 452 000	1 597 200	1 756 920
	TOTAL ACORDAT / PLANIFICAT		564.700	610 000	700 000	900 000	896 000
	Ponderea acoperirii		47%	46%	48%	56%	51%

Anexa 2 Indicatorii de performanță și implementare ai Strategiei de Dezvoltare Agricolă și Rurală

Rezultatul scontat	Indicatorii de impact	BL-2014	2016	2017
Creștere cu 25%	Ponderea producției agricole brute în PIB			
Creștere cu 40%	Ponderea investițiilor în active materiale pe termen lung			
Creștere cu 60%	Ponderea creditelor utilizate			
Creștere cu 50%	Rata utilizatorilor de piețe angro			
Creștere cu 50%	Rata producătorilor asociați sau cooperați			
Creștere cu 50%	Ponderea mijloacelor financiare utilizate pentru cercetările agricole			
Creștere cu 50%	Rata angajaților instruiți			
Creștere cu 50%	Rata producătorilor agricoli care au beneficiat de servicii de extensiune rurală			
Creștere cu 70%	Suprafața terenurilor pentru care au fost aplicate practici de gestionare durabilă			
Scădere cu 15%	Suprafața terenurilor consolidate			
Creștere cu 50%	Cota terenurilor irigate			
Creștere cu 100%	Cota terenurilor cultivate			
Creștere cu 60%	Cota terenurilor destinate agriculturii organice			
3000 ha	Cota culturilor energetice			
Creștere cu 7000 ha	Cota terenurilor împădurite			
Creștere cu 70%	Ponderea cheltuielilor destinate diminuării schimbărilor climatice			
Scădere cu 50%	Rata persoanelor migrante din mediul rural			
Creștere cu 70%	Ponderea investițiilor în infrastructura fizică			
Creștere cu 25%	Ponderea micro-întreprinderilor nou înființate în mediul rural			
Creștere cu 50%	Rata locurilor de muncă nou create			
Creștere cu 100%	Numărul proiectelor inițiate de comunitățile rurale			

